ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА!
В. И. Ленин ваь 100 шу дизара накъадолхаш

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГlалгIай обкома Нохч-ГlалгIай АССР Лакхехьарча Совети Министрий Совети орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 156 (4480). ШОАТТА, 30 декабрь, 1967 шу. Мах 2 кап.

КОНДИТЕРИЙ ТОЛАМ

Вай республике дика йовзаш я Грозненски кондитерски фабрика продукци. Фабрико арахеца карамель езаенна Ставрополеэча, Донбассерча, кхыча моттигашкарча наха

Укх юбилейни шера къаьстта дика хьокхамаш даьхад фабрика коллективо. Массе хьокхамга диллача шера план 11-ча декабре кхоачашъяь баьннаб уж. Декабра юхедисача деношка а 80 эзар сома маьха продукци арахецаргья. Вай республика торгови сете 22 эзар сома маьха лакха калорийни продукци дIакхаьчай. 80 цIи йола тайп-тайпара мерза даар арахец укхаза, хIаьта цунца цIаккха рекламаци я енаяц фабрике.

Юбилейни шера фабрика арахеца тайп-тайпара керда продукци хьачуйе яьннай тикаш. Царех я «Бон-Бон», «Искра», «Дубок», «Солнечная», кхыйола а карамелаш. Керда шу хьатIадовгIаш оттадергдолча шуна лаьрхIа я 140 грамм «Морские камешки» яха карамель чуйола хоза кийчъяь кIоппилгаш а.

Хьокхамаш дика хиларах Советски Iаьдала юбилея деношка карамельни цеха коллектива «Октябра 50 шу» яха цIи йолаш предприяте памятни вымпели еннай.

Пятилетка план 1970 шера 7-ча ноябре кхоачашъе аьнна декхараш тIаийцад кондитераша. Уж кхоачашдеча хьинаре къахьег прессовочни машина машиниста Н. Котельникова, конфеташ юкъехьерчаеча машина машиниста Т. Абдурахманова, кхыбараша.

Б. ИЛЬИН.

ХАННАХЬА ЙОАКХО Ю

ХIатIаденал Iа. Ший басар даьд шелало Ачхой - Мартана района «Орджоникидзевски й» совхоза сомий бешамашта а. Сов чIоагIа лета ахкан замалахьа Iочуохкаенна лаьтта гаьнаш хIанз сомах а гIанех а мукъа а яьнна ерзана латт.

ХIанз а кIезига дац механизаторий де дела балхаш. ХьатIадоагIача шера хьувкъама лард йоллаш ба укхаза. Сомий бешамашка гаьнашта юкъера йовкъаш оахаш я трактораш. Дохьажа химикаташ етт гаьнашта.

Техника кхоеш дика делаю говзача трактористаша. Дика гIулакх доладаьд механизатораша совхозе. БIарччача шера ремонт ю цар техникана. Цо торо хулийт ремонт ца еш тракторо болх бу ха йIаьхье. Иштта, масала, тракториста-машиниста Ильчук Иванеи тракторни бригада бригадира Изиева Баймарзаси ремонт яьча ДТ-54 яхача трактора цхьа эзар гектар кIаьда оахам дир. Из планах доагIачул шовзткъа гектар совгIа да. Иштта шерра къовсам лоаттабу совхоза механизатораша запасной оатхалаш кхояра. ХIаьта из бахьан долаш царна карагIдоал техникана ремонт еш дIадодар кIезигде.

ХIанз балхах мукъаяьннача юртбоахама техникана ремонт еш ба механизатораш. Бригадашка тоаю инвентарь. Укх шера йиъ лагIча квартале ийс трактор тоаезаш бар совхозе, хIаьта хIанзлехьа ялх тоаяьй. юхейиса кхо трактор тоаяь бовла гарга ба. Лоалама хIама дац царна де деза: муфта сцеплене дискаш, поворотни цапфаш хувцилга мара.

Мастерскешкарча слесарашца цхьана ремонт ю механизатораша шоай тракторашта. Цхьабакъда, ремонт еча эша деррига кхоачамаш ца хиларах дукха халонаш нийслу. Типовой мастерской яц. Духхьал цхьа козловой кран мара яц мастереке. Помещени шийла я. Из чIоагIа Iаткъ ремонтникий къахьегама овсарленна, ремонтни балхий дикала. Кхоачамбалла запасной оатхалаш хилац. Ремонт ярай технически гIулакх дарай эша оборудовани кхоачамболаш яц. Уж деррига кхоачамбоацараш доландаь йоккха капитальни ремонт е еза трактораш «Сельхозтехника» Сунженски района юкъарча объединене ремонт е дIаухийт цар. Цхьабакъда, совхоза кулгалхой дог деладеш гIулакх дац цигара дар: кхо бутт баьннаб совхоза № 24—32 йола ДТ-75 яха трактор цига ремонт е дIайигa. Хьагучох гаргарча хана ремонт е дага а бац, кабинеи запасной оатхалашн яц яхаш гаьна доах ремонт елга.

Юртбоахама техника дукхагIа яхара боккхача лоархIаме да цар тIа болх бу нах лакха говзал йолаш хилар. Дукха бац совхозе цхьоалагIчеи шоллагIчеи класса трактористаш. Укх шера 15 декабре квалификаци лакхъе Серноводски профтехучилище ялх саг вахийта везаш яр совхоз, деша хьожаваьр виъ мара вац, царех а цаI производстве эшаш хиларах юха цIавоалаваьв, экскаваторни ковш йоаллача трактора тIа хоаве саг ца хиларах. Кхоачамболаш трактористаш бац совхозе. БIаьстан юхье кхашкара балхаш сихденнача хана 21 тракторага шин сменах болх байта йиш хургьяц совхоза. Цудухьа хIанззе кадраш кийчъяра йоакхо е еза совхоза дирекце.

Т. АРЧАКОВ,
тха собкор.

1967 ШУ

Шу ди мара дисадац юбилейни шу чакхдала. Iаьлмате чIоагIа дегаш айденна къахьийгад советски наха укх шера. Торжественно белгалдаькхад вай мехка халкъаша Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дуза цIей. Беррига советски наха а санна, шоаш Ленина партена гонахьа айхха кхотабенна хилар, коммунизм хьалъэча хьинаре къахьега кийча хилар хьахьекхар Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша а.

ХIара советски сага, беррига вай мехка чIоагIа беркате хиннад 1967 шу. Советски Iаьдала ах бIаь шу дузача юбилейна кердача толамашца накъабахара вахте а этта къахьийгача советски наха адам цецдоаккхаш толамаш даьхад коммунизма материально-технически база хьаеча. Пятилетка шоллагIча шера план толамца кхоачашъеш латт. Доккха беркат даьннад бIаьш йола предприятеш КПСС ЦК сентябрьски (1965 ш.) Пленумо белгалъяьча планировани экономически стимулированеи кердача системах болх бе йолаярах. Цахаддаш дегIабоагIа вай Даьхен экономически низ. Планови заданеш лакхагIа я экономика дегIаяра темпаш. Соахка цу ханаца нийсйича 10.5 процент лакхъеннай валови продукце объем духхьал укх шера хьалхарча нийсбетта. Планал совгIа арахийца продукци 6 миллиард сом гаргга мах болаш я.

Доккхий толамаш даьхад пятилетка шоллагIча шера юрта боахама къахьегамхоша. Цар лакха хьувкъам кхебаьб. дегIайоалаяьй хьайбай продукци. Паччахьалкхенга ялат, хлопок, дулх, шура, кхыйола продукци йохкара план ханал дуккха хьалха, Советски Iаьдала 50 шу дуза цIей тIакхоачаш кхоачашйир колхозашеи совхозашеи.

Уж толамаш доахача шоашкара доагIа дакъа лаьцар Ленина ордени лелаеча Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Вай республика миллионаш тоннаш мехкдаьтта, миллиардаш кубометраш газ, дукха бензин, химе продукци, машинаш, кхыйола продукци еннай, миллионаш пунташ ялат тессад Даьхен амбарашка.

Юбилейни шера шоашта хьалхашка лаьтта декхар толамца кхоачаш а даь накъаболх керданча шера Ленина ордени лелаеча «Грознефть» объединене промысловикаш. 28 декабре кхоачашъяьй цар 1967 шера паччахьалкхен план, соахкарчул 21.6 процент дукхагIа даькхад мехкдаьтта, газ—25.7 процент дукхагIа. Укх шера санна дика кьахьега а коммунизма материально - технически база хьаеча кхы а доккхагIа дакъа лаца а лерхI цар хьатIадоагIача пятилетка кхоалагIча шера.

Пятилетка шоллагIча шера дика толамаш даьхад юрта боахама къахьегамхоша. Шу аьттув боллаш хиннадене а, дика хьувкъадир цар ялат, шекара свекла, кхыйола культураш, паччахьалкхен план - заказ кхоачашдир. Юбилейни шера эггара дикагIа хьувкъадир ялат Сунженски района къахьегамхоша. Плачах дохка лаьрхIар 20000 тонн мара йоацача 29630 тонн ялат дехкар цар укх шера паччахьалкхенга. Юбилейни шера иштта дика къахьийгача Сунженски района кхай турпалашта дег тIара баркал йоах республика къахьегамхоша.

Сийлеца кхоачашдаьд Даьхена хьалхашкара шоай патриотически декхараш Грозненски, Урус-Мартановски, Наурски, Надтеречни районий кхаш леладераша. Пятилетка хьалхарча шин шера 46.5 процент алсамдаькхад чудахьаь ялат, масала, Грозненски района ялат леладераша. Духхьал укх шера чуденад цар 85.7 эзар тонн ялат, 9,8 эзар тонн да паччахьалкхенга планал совгIа дехка ялат. Цу районий кхаш леладераша дика хьоккам лу пятилетка кхоалагIча шера лакха хьувкъам кхебе декхараш тIаийцача вай республика юртбоахама къахьегамхошта.

Дикка дегаш гIоздаьхад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой шекара свекла кхееараша. Из культура кхееча лакха толамаш дахарах РСФСР шоллагIа моттиг я према а еннай вай республикана. Во хчинаш хьажкIаши гидуаргаши. Дукхача колхозашеи совхозашеи кхоачамхиллал доакъар Iалашдаьд шоай хьайбашта. Из бахьан долаш дукхагIа йоаккх шурен дулхи.

Халкъа боахам дегIабоалабара планаш толамца кхоачашъяр бахьан лакхлуш латт вай мехкарча къахьегамхой вахара хьал. Укх шера хиннача КПСС ЦК сентябрьски Пленума соцамах пенсеш ийдерий дукхача категорешта пенсеш тIатехад. 60 сомага кхоачадеш лакхдаьд лоха алапеш ийдерий алапеш. Дикка дикагIа Iалашбу баха нах продовольственни промышленни товарашца, дукхагIа хьалду наха чубаха цIеношн, потреблене юкъара фондаш лакхъеннай.

Тоалуш латт юрташи городаши. Дукха цIенош культура учрежденеш, школаш, берий яслеш хьаю, хозлу юрташ. Укх шера ши город тIакхийттай вай республике а — Наьсаренахи Аргунахи городаш яьй. Дукхача нах бахача моттигашка наь къаш, газ, хий, электричество йиллай.

Чакхдоалаш латтача шера дикка дегIаенай вай мехка культура. Вай творчески интеллигенце, парте сий дола идеяш лаьле а дувцаш беркате къахьег советски наха мавшнара йола керда произведенеш яьъаш. ЧIоагIа дегIаенай художественни самодеятельность. Дукхача коллективаша лоархIаме дакъа лоац наха эстетически кхетам луча, коммунизма идеалашта пропаганда еча. Из хьахьокх юбилейни шера чакхдаьннача самодеятельни искусстваға хьажара итогаша. Халкъа талантий фестиваль санна чакхдаьннача цу хьажараша хьахьекхар вай мехка культурни революци еча даьха доккхий толамаш.

Халкъа культура лакхъе йиш яц образовании Iилмеи дегIадоаладарца мара. Тахан вай майрра ала йиш я СССР дунен тIа образовани эггара лакхагIа латтача мехкех цаI а ба. хIаьта вай Iилма дерригача дунен прогрессана хьалха а латт аьнна. Коммунистически партеи советски правительстваи хIара денна йоакхо ю образовани, лакхара школа, Iилма дегIадоаладара. Чакхдоалаш латтача шера керда толамаш даьхад вай цу даькъе. ДукхагIа хиннаб халкъа образоване система а лакхарча а школашка деша багIа нах. Вай Iилмахоша доккхий толамаш даьхад космос караерзаеча.

1967 шера Коммунистически парте хьалхлеица советски наха даьха деррига толамаш дийца варгвац. Из эшаш а дац. БIубенна долх вай кхоаненга. вай дог тийша да кердача шера коммунизм хьалъеча воаш кхы а доккхагIа толамаш доахаргхиларах.

ХьатIадоагIа керда шу даькъала хилда шун, новкъостий!

Дикача гIулакхашца накъаболхагIа Кердача шера цIейна крекинг-завода хьалхарча цеха № 5 йолча установка технологаш. ТIаийца декхараш тIеххоачаш а даь шин шера задани пхелагIча декабре кхоачашйир установка коллективо. Цу хана денз пятилетка кхоалагIча шера чотах продукци арахецаш я из.

ТIаийцача декхараш тIа лаьрхIачул итт ди хьалха кхоачашъяьй шера задани воккхагIа волча оператора нов. Удалова кулгалдеча бригада коллективо.

ХIара денна план тIеххоачашъеш хьайоагIа коммунистически къахьегама установка декабрь бетта а.

СУРТА ТIА: установка дикагIа бола болхлой (аьрдехьара аьттехьа) операторащ В. Рыбинцев, А. Семенихин, Л. Алейникова, слесарь В. Бабалиев.

И. Плиева сурт.

ХIАРА ДЕННА

дукхагIа хул шера план кхоачашъяь коллективаш. Селхан кхоачашйир валови продукци арахецара шера план Грозненски нефтемаслозавода коллективо а. Цу заводе хьалхалаттарех я №№ 19, 40 йола сернокислотни установкаш.

В. ГОРБАЧЕВА,
тха штате йоаца корр.

ПРОМЫСЛОВИКИЙИ МЕХКДАЬТТА ХИМИКИЙИ КОТАЛО

Кердача шера дикача хьокхамашца накъаболх Ленина орден лелаеча «Грознефта» объединене промысловикаш. Самардийнахьа, 28-ча декабре, кхоачашъьяй цар 1967 шера паччахьалкхен план. КIеж етташ дукха мехкдаьтта тела керда скважинаш эксплуатаце яхийтар, геологотехнически мероприятеш чакхъяхар, керда техникеи толашагIа йола технологии юкъенхахьар бахьан долаш мехкдаьтта соахкарчул 21,6 процент дукхагIа даьнихад, хIаьта попутни газ — 25.7 процент.

Планал совгIа мехкдаьтта даккхара тIаийца хинна социалистически декхараш пхезза хIана даьлац аьнна тIеххоачашдергда. 2.9 процент лакхъяьй мехкдаьтта доахачара къахьегама овсарле, хIаьта из даккхарга дIабода мах лохбаьлах 2.431 эзар сом ахча кходаьд. Цхьайтта бетта планал совгIа баьнкха пайда 5.206 эзар сом хиннаб.

Яхье хьалхалатт памятни ЦIе байракхаш лелаеш бола Старопромысловски района, дIахо а къахьегама овсаоле лакха йолаш болх беш бола МалгIабикеи Октябрьскии районий мехкдаьттахой.

* * *

Хьинаре къахьег «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятей коллективаша. 26-ча декабре рапорт делар цар валови продукци яникхара шера программа ханал хьалха кхоачашъяь хиларах. Шера план дикка тIеххоачашъяьй моторни доагораш, даьтта, кокс, синтетически спирт, полиэтилен, кхыйола мехкдаьттаи химически продукташ яхара. Товарни продукци яникхарга дIабода мах лохбара чотах цхьайтта бетта 3409 эзар сом ахча кходаьд.

Эггара дикагIа хьокхамаш даьхад памятни ЦIе байракхаш яьхача КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча Грозненски крекинг-заводом Грозненски химически комбинатои. Цу шинна а коллективо объединене хьалхарчарца шера план ханал хьалха кхоачашъяьй, хIанз а ритмично болх бу.

Кхыча мехкашта

Болгарски халкъа республика адресах укх деношка 8 тонн эйъю подъемникаш яхийтар ГАРО завода коллективо. Вежарий Болгаро заказ ханал хьалха кхоачашдара шоай низ ца кхобеш къахьийгар болхлоша.

Вай мехка а дразол дехьа а чIоагIа лоархIаш, боккха мах беш я завода продукци. Прессаш, подъемникаш, домкраташ, рессорни тележкаш — ерригаш 14 тайпа я завода арахеца гаражни оборудовани. Укх тIеххьарча хана завода продукци кхаьчай африкански континенте. Лакха мах бу грозненций продукце ВIашагIкхийттача Iарбий Республике, Гвинейски Республике, Алжирски Халкъа-демократически республике. Дунен 36 мехка кхоач из лоархIаме продукци. М. АПЗОРОВ.

«КОСМОС-198»—СИГАЛА

ТАСС-а ХОАМ

1967 шера 27-ча декабре Советски Союзе сигала яхийтай арглахара Лаьттан искусственни спутник «Космос-198».

Спутника тIа оттаьй 1962 шера 16-ча марте ТАСС-о хьакхайкаьча программага хьежжа космически арена дIахо тохкамаш де лаьрхIа йола Iилман аппаратура.

ВЛКСМ ЦК ПЛЕНУМ

МОСКВА, 28 декабрь. (ТАСС корр.). ВЛКСМ ЦК кхоалагIча Пленуме дIахо пренеш ю «Студенчествана коммунистически кхетам балара вузий комсомольски организацеша беча балха хьакъехьа» комсомола ЦК хьалхарча секретара С. П. Павлова яьча докладах лаьца. 27-ча декабре Iуйрийна хиннача заседане къамьл де эггара хьалха дош делар ВЛКСМ Удмуртски обкома хьалхарча секретара Л. Булгаковна.

ОАТХАЛАШ ШОАШ ХЬАЮ

Лакхача темпашца ремонт ю юртбоахама техникана Ведана района Орджоникидзе цIерагIча колхозе. 1967 шера йиъалагIча квартале хIанале итт трактор араьяьннай колхоза мастерскешкара — графиках лийрхIачул шозза дукхагIа. Шу чакхдалалехьа кхы а шиъ трактор тоаергья колхоза механизатораш а.

—Техникана ремонт яра балхаш деррига шера ду оаха. — йоах Ссе колхоза инженера-механика Селимсултанов Ширване. — графикага хьежжа из болх лелабара цахаддаш тIахьожам лоаттабу. Белгалле деза укхаза трактор ремонта дIа ца оттаелга, цо ший выработка кхоачашъялица. Цу гIулакхо механизаторий дисциплина лакхъю, техниках бизза пайда эца торо хулийт.

Колхоза мастерской коа латт «Белорусь» яха трактор, цунна доал деш ва Косумов Муса. Капитальни ремонт ца еш 2000 гектар кIаьда оахам даьд механизатора. Мишта вIаштIехьдаьннад хьа цу тайпара лакхара хьокхамаш лаха, аьнна оаха хаьттача, Мусас жоп делар: «Трактора хIама эшац хьо цунга хан-ханнахьа хьожаш хуле, эшаш дола гIулакх дойя».

Цхьадолча боахамашка наггахьа бIаргагу укх тайпара сурт: дукха ха йоацаш ремонтера араьяьнна трактор къонача механизаторага тIаелча цо из сиха йохайийя юха ремонт е езача кхоачаю. Ховш маларра цу гIулакхаша боахама чIоагIа зе ду. хIапа аьлча бетташ доах трактора ремонте латташ. Цу тайпара гIулакх хулаш дац укхаза. Механизатораша лора а еш лелаю трактораш.

ХьалхагIа чIоагIа новкъарлеиаш, халонаш нийслора колхоза эшаш йола запасной оатхалаш кора ца йоагIаш. Укх тIеххьарча шин шера-м из бахьан долаш ремонт яра балхаш тIехьадисадац боахаме. Шиъ шу да колхозо цIена токарни станок ийца, цу тIа болх беш ва лакха говзал йола Баймурзаев Шита.

Цунна ший станока тIа хьае ховгдоацаш оатхал яц, — йоах, цох Ш. Селимсултанова. Иштта дика специалисташ ба слесарь Тазуркаев Iийса, Домалиев Одес.

Дукха яц укх колхозе техника, ерригa 20 трактор, 3 комбайн, кхыйола юртбоахама техника. 1968 шера январь бутт болабалалехьа ерригача техникана ремонт яь бовла лерхI колхоза механизатораша.

А. ГАДАБОРШЕВ.

КУБА МУКЪАЯККХАРА ДИ

Кубински революци котъяьнна йис шу дизара — «Кортамукъален денна» хетаьь Москван общественноста викалий собрани хилар 28-ча декабре Iилмахой ЦIагIа.

Президиуме бар — КПСС ЦК секретарь М. С. Соломенцев, СССР Министрий Совета Председатела заместитель В. Э. Дымшиц, кхыбола паччахьалкхаи общественни деятелаш, партийнии советскии организацей викалаш, хIаьта иштта СССР-ера Куба Республика посол Рауль Гарсиа Пелаес, посольства дипломатически болхлой.

Собрани хьайийллар КПСС МГК секретара А. П. Шапошниковас. Доклад йир советски-кубински доттагIала Общества вице-президента, Моссовета исполкома председатела заместитела Б. А. Шелкова.

(ТАСС).

СССР ЦСУ ХОАМ

Сийрда бесаш долча металлурге балхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй цIаста, даш, цинк, титан, магни, кIала, продукце дукха кхыдола тайпаш хьадара шера план.

* * *

Химически, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьтта химически промышленноста предприятей коллективаша ханал хьалха кхоачашъяьй синтетически аммиак, минеральни удобренеш, лаьттах тIаьнна хIамаш лораю химически средства, кальценированни сода, автомобильни покрышкаш хьаяра шера план.

ДIаладахача шерацца нийсйича дукхагIа хьаергья синтетически аммиак — 18 процент, минеральни удобренеш — 11 процент, лаьттах тIайоала хIамаш лораю химически средстваш, кальценированни сода, автомобильни покрышкаш — 7 процент.

ЛИТЕРАТУРА, ИСКУССТВА, АРХИТЕКТУРА ТIЕХЪЯЬННА ДИКА ПРОИЗВЕДЕНЕШ ХЬАЯРАХ 1967 ШЕРАРА РСФСР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПРЕМЕШ ХЬОЖАЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТА СОЦАМ

РСФСР Министрий Совето соцам бу:

1. Литература, искусство, архитектура тIехъяьнна дика произведенеш хьаярах 1967 шерара РСФСР Паччахьалкхен премеш хьожаяра хьакъехьа РСФСР Министрий Советерча РСФСР Паччахьалкхен премешта йолча Комиссе енна предложенеш хьатIаэца:

Литература даькъе — М. Горьке цIерагIа йола премеш:

Крутилин Сергей Андреевича — «Липяги» яхача романах.

Ручьев Борис Александровича — «Любава» яхача поэмахи «Ще малх», «Валентина накъаяккхар» яхача стихай книжкехи.

Кугультинов Давид Никитовича — «Со хьа хинара ва» яхача стихай книжках.

Изобразительни искусства даькъе — И. Репина цIерагIа йола преми:

Коновалова Ольга Ивановнайна. Пенкина Зоя Васильевнайна. **Косс-Деньшина** Екатерина Иосифовнайна. Кошкина Евгения Захаровнайна — эрсий халкъа творчества традицеш дегIайоалаеш йолча дымовски ловзарга образцаш хьаярах.

Файдыш Андрей Петровича — космоса турпалашта хетадаьча (посмертно) балхий серешара К. Э. Циолковскей С. П. Королевси скульптурни портреташ хьадарах.

Мочальский Дмитрий Константиновича—«Целинера нах» яхача балхий серешара «Кердача моттиге баха хайшараш», «Керда хиша мар-сесаг — целинникаш», «Ще уголок», «Заочникеш» яхача картинах.

Музыкальни искусства даькъе — М. Глинка цIерагIа йола премеш:

Гаврилин Валерий Александровича —«Эрсий тетрадь» яхача вокальни циклах.

Свешников Александр Васильевича — СССР Союза Паччахьалкхен академически эрсий хора концертни программаех (1964—1965 шераши 1965—1966 шераши).

Вертков Константин Александровича. **Благодатов** Георгий Ивановича. **Язовицкая** Эльза Эдуардовнайна — «СССР халкъий музыкальни инструментий атлас» яхача музыковедчески балхах.

Театральни искусства даькъе — К. Станиславске цIерагIа йола премеш:

Каримов Мустафа Сафича (Мустай Карима), **Муртазина** Шаура Мусовнайна, **Бикбулатова** Зайтуна Исламовнайна, **Имашева** Галия Шакировнайна — Башкирски паччахьалкхен академически драма театре оттаьча «Бутт лаьцача бийсана» яхача спектаклах.

Образцов Сергей Владимировича— Паччахьалкхен центральни теникий театре бераштеи боккхагIа бараштеи спектаклаш уоттаярах.

Равенских Бориc Ивановича — А. С. Пушкина цIерагIча московски драматически театре «ТIакIалтIатеха бай» яха спектакль оттаярах.

Киноискусства даькъе — вежарий ВасильевгIара цIерагIа йола премеш:

Учитель Ефим Юльевича, **Котенко** Илья Михайловича, **Блажков** Николай Алексеевича, **Гулин** Вячеслав Ивановича, **Виноградский** Николай Ивановича — «Эрсий оамал», «Россе мехкарий», «Дика мел дар доагIалда хьа цIагIа», «Россе иллеш» яхача документальни фильмаех.

Клигман Мария Марковнайна, **Данин** Даниил Семеновича, **Жинкин** Николай Ивановича, **Мандельштам** Евгений Эмильевича, **Лебедев** Борис Бениеминовича — «Дийна дарий кIоарголенашка» яхача Iилман-популярни фильмах.

Шукшин Василий Макаровича, **Гинзбург** Валерий Аркадьевича, **Санаев** Всеволод Васильевича — «Шун воIи воше» яхача художественни фильмах.

Архитектура даькъе — РСФСР Паччахьалкхен премеш:

Белом Михаил Ароновича, **Михайлов** Александр Сергеевича, **Орлов** Иосиф Брониславовича, **Сафонова** Татьяна Николаевнайна, **Ушаков** Юрий Сергеевича — СССР Iилмай Академе Сибирски отделене (г. Новосибирск) Iилман городока архитектурно - планировочни решени ярах.

Егерев Виктор Сергеевича, **Ионов** Юрий Ивановича, **Кубасов** Владимир Степановича, **Новиков** Феликс Ароновича, **Палуй** Борис Владимировича, **Покровский** Игорь Александровича, **Хажакян** Михаил Николаевича — пионерий Московски Двореца архитектура оттаярах.

2. «РСФСР Паччахьалкхен преме лауреат» яха цIи лойла ни. **М. А. Белома, З. И. Бикбулатовайна, Г. И. Благодатовна, Н. А. Блажковна, К. А. Вертковна, Н. И. Виноградскена, В. А. Гаврилина, В. А. Гинзбурга, В. И. Гулина, Д. С. Данина, В. С. Егеревна, Н. И. Жинкина, Г. Ш. Имашевайна, Ю. И. Ионовна, М. С. Каримовна, М. М. Клигмана, О. И. Коноваловайна, Е. И. Косс-Деньшийнайна, И. М. Котенкона, Е. З. Кошкинайна, С. А. Крутилина, В. С. Кубасовна, Д. Н. Кугультиновна, Б. В. Лебедевна, Е. Э. Мандельштама, А. С. Михайловна, Д. К. Мочальскена, Ш. М. Муртазинайна, Ф. А. Новиковна, С. В. Образцовна, И. Б. Орловна, Б. В. Полуйна, З. В. Пенкинайна, И. Л. Покровскена, Б. И. Равенских, Б. А. Ручьевна, В. В. Санаевна, Т. Н. Сафоновайна, А. В. Свешниковна, Е. Ю. Учителa, Ю. С. Ушаковна, А. П. Файдышина, М. Н. Хажакяна, В. М. Шукшина, Э. Э. Язовицкаяйна.**

РСФСР Министрий Совета председатель
Г. ВОРОНОВ.

РСФСР Министрий Совета гIулакхий управляюще заместитель
В. МОКРУШИН.

Москва.
1967 шера 26 декабрь.

РАЙОННИ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШКАРА

ТОАДЕ БОАХАМА ДУ ПАРТИЙНИ КУЛГАЛ

Йоккха промышленни комплекс а дикка дегIабена юрта боахам а болаш йоккха район я Наьсаре.

Пятилетка хьалхарча шин шера план 124 процент кхоачашъяьй района промышленносто. планал совгIа арахийца продукци 315 эзар сома маьха я, къахьегама овсарле 130 процент лакхъеннай цу шерашка, тIакхийтта продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккха я.

Къаьстта дика къахьийгад Ахриев Пlапура цIерагIча «Электроинструмент» завода коллективо. Духхьал пятилетка шин шера 280 процент лакхъеннай укхаза производства объем, 2770 эзар сома маьха я цу юкъа тIакхийтта продукци. 180 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Дика болх барах укх шера гIишлоний, наькъий, коммунальни машинашъечей Министерства Сийлен грамота еннай завода коллектива.

Толамца кхоачашъю ший производственни планаш мельзавода коллективо а. Дикка толамаш даьхад цу коллективо арахецача продукце дикал лакхъеча, производствана керда техника юкъейоалаеча.

Во баьбац болх отчетни хана лесхоза, нефтебаза, Наьсарен машиннаькъа станце коллективаша.

— Уж толамаш дахара бахьан да,—аьлар V-ча Наьсарен районни партийни конференце трибуна тIара райкома хьалхарча секретара нов. Цолоева,—парте XXIII съезди КПСС ЦК сентябрьски (1965 ш.) Пленумей решенеш кхоачашъяра чIоагIа теркам тIабахийтар, промышленни предприятей коллективашта юкъе политически болх шерра боаржабар.

Экономически реформа чакхйоаккхаш промышленни предприятей, транспорта, гIишлошъеча организацей болх тоабеш дикка организаторски политически балхаш даьд райкомо а юххьанцарча партийни организацеша а. Райкомо ший бюро каст-каста дийцад партийни организацеша боахамашта ду кулгал тоадара дешаш.

Из бахьан долаш дукхагIа теркам тIаахийта яьннай партийни организацеш боахама дешашта, лакхденнад коммунистий хьинар, предприяте болх тоабара даькъера шоай бехктокхам кхетабаьб.

Докладчика а пренеех къамаьлаш даьча делегаташа а дикка хала а хетташ дийцар района цхьайолча предприятей балхацарча кхоачамбоацарех. Юххьанцарча партийни организацеша а боахамий кулгалхоша а предприятей резерваш гучаяхара, производственни мощносташ караерзаяра, оборудованехи балха ханахи бокъонца пайда эцара коллективаш оарцагI ца яьхача моттигашка эсала латт пачхьалкхен планаш кхоачашъяра гIулакх.

Шоай производственни планаш кхоачашъяц Наьсарен автотранспортни предприяте, «ШIе Октябрь» яхача кирпичаш еча заводо, трикотажни участко. Эсала да гIулакхаш гIишлошъеча организацешка а. ХIанз а хьалъяь яланза я, масала, бельевой трикотажни фабрика. Цу предприятей партийни организацеша бокъонца оарцагIъяхац шоай коллективаш производственни планаш кхоачашъяра, предприятей болх эсала лелара бахьанаш тахкац.

Делегаташа белгалдаьккхар болхлошта эшаш дола культурно-бытови хьалаш вIаштIехьдоахаш ца хилар. Ерригача городе цаI мара культура цIа дац, цо а лерттIа болх бац. КIезига хул цига спектаклаш, концерташ, кхыйола мероприятеш, городе автобус цаI мара а яц, хIаьта из соца моттигаш белгал а йолаш лелаш а яц.

Городе бахача наьха а промышленни предприятей болхлой а культурни хьашташ Iалашдара, городе культурни учреждениш дукхагIа хилийта еза, йоккхача предприятешка хьалъе еза клубаш, шеръе еза берий учреждениш, унахцIено Iалашъяра пункташ.

ЧIоагIа къамаьлаш хилар конференце юрта боахаме латтача гIулакхий хьакъехьа. Докладчика а делегаташа а белгалдаьккхар КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) майски (1966 ш.) Пленумий решенешка хьежжа КПСС райкомо а совхозий юххьанцарча партийни организацеша а юрта боахама къахьегамхой теркам лаьттанцарча балхий культурей хьайбай продуктивности лакхъяра, Даьхенна дукхагIа ялат, шура, дулх далара тIаберзабара дикка балхаш даь хилар. Климатически хьалаш эсала хинна доллашехьа во хиннадацар районе ка бола ялат. Пачхьалкхенга ялат дохкара план 113,8 процент кхоачашйир районо. Во лелац районе хьайбай продукташ яхарей кийчъярей гIулакх а. 1967 шера 11 бетта яьккха шура 4,5 процент дукхагIа я 1965 шера цу хана яьккхачул, дулх — 45 процент.

Хьайбай продуктивность лакхъялар а шурей дулхи дукхагIа даккхар а бахьан долаш дукхагIа кийчъяьй района хьайбай продукташ. 1965 шера 11 бетта дехкачул 43 процент дукхагIа да 1967 шера 11 бетта районо пачхьалкхенга дехка дулх, шура — 2,3 процент, тха — 50 процент.

Хьайбай продуктивность лакхъеча дикка толамаш даьхад «Назрановский» совхоза хьайбаш леладераша. Цар 7 ноябрь тIаккхачалехьа кхоачашйир пачхьалкхенга еррига хьайбай продукташ йохкара план, хIаьта цу хана денз пятилетка кхоалагIча шера чотах шура кийчъеш а ба.

Цхьабакъда, докладчика а пренеех къамаьлаш даьча делегаташа а къаьстта теркам тIабахийта дийцар совхозашкара кхоачамбоацараш. БIарчча район хьайийцача еррига юртбоахама культураш эсала хиннай районе. Планах лаьрхIар 16 центнер йолча 14,1 центнер мара даьннадац районе ка бола ялат, планах лаьрхIар 25,5 центнер йолча 18,2 центнер яьннай хьажкIа, гидуаргаш 10 центнер лаьрхIача 4 центнер яьннай, гектара тIара 87 центнер яла езаш хинна коартолаш 42,7 центнер яьннай. Геттара во хиннад гурахьа дув кIа «Назрановский» совхозе. Цига 10,9 центнер мара яьннаяц гектара тIара. Кхы дикагIа дац гIулакхаш вокх совхозашка а.

Цу гIулакха эша хьалаш доллашехьа а валови ялат чудара план кхоачашъяьяц районо. Планах лаьрхIачул 8537 тонн кIезигагIа да 1967 шера районо чудена ялат, гидуаргаш — 2107 тонн, шекара свекла — 1934 тонн, коартолаш 5420 тонн кIезигагIа чуенай.

Из бахьан долаш кхоачашъяьяц районо пачхьалкхенга ялат, гидуаргаш, шекара свекла, коартол, баьпадаараш дохкара план. ХIанз а чакхдаьннадац районе кхашкара гуйран балхаш: чу ца эцаш коартоли хьалохьаяза хьажкIаши я боахамашка, аьхаяц зябь.

Шортта техника болх бе нах, эша кхы хьалаш доллашехь а, духхьал боахамий кулгалхошей партийни организацешей цу гIулакха йоакхо ца яр бахьан долаш тIехьадаьлар кхашкара балхаш. Иштта во нийсделар районе гурахьа дув ялат дIадера гIулакх а. Планах лаьрхIар 9800 гектар йолча 8565 гектар мара дац укх шера гурахьа дIалийна ка бола ялат. 14869 гектар аха езача 3266 гектар мара аьхаяц зябь.

Иштта эсала да гIулакхаш хьайбай боахаме а. Дукха доахан Iаьхар дус районе, Iаьсий а доккха доахан а дов, лоадама тIакхийттаяц шура. Соахка цу хапачул 396 бежан кIезигагIа дар доахан района боахамашка укх шера 1 декабрь тIаккхоачаш, хьакхарч — 1047 кIезигагIа. Эсала Iалашдаьд хьайбаш доакъарца. Укх шера 1 декабрь тIаккхоачаш эшачох 49 процент мара кийчъяьяц районе йол, силос — 86 процент. Йиъ эзар гектара тIара хьажкIа гIадамаш чу ца дахьаш дитад совхозаша.

Делегаташа белгалдаьхар юрта боахамера гIулакхаш иштта эсала латташ хилара бахьанаш. Уж да юрта боахама лерттIа партийни кулгал ца дар, лаьттанцарча балхий культура лакхъяра дешаш тесса дитар, дIадувча лаьттай структура нийса ца хилар, дIаюв культураш хьувкъаяра совхозий болхлой оарцагIа ца бахар, цар балха материально безам тIацар гIоргбола гIулакхаш вIаштIехьа ца дахар.

Райкомо, юххьанцарча партийни организацеша, районни производственни управлене болхлоша, боахамий кулгалхошта боахама къахьегамхой теркам тIаберзабаьбац КПСС ЦК мартовски майски Пленумий решенеш кхоачашъяра.

Эсала латт совхозашка наха юкъера политически болх. Цхьайолча моттигашка цхьаккха болх а бац агитколлективашей политинформаторашей. Цар болх беча а кIезига ю беседаш, ераш а хьалхашка латта деккхараш кхоачашдара ладувгIараш оарцагIбоахаш хилац.

Ше тIайийцача соцам тIа конференце белгалдаьхар парте XXIII съезда а цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий а решенеш кхоачашъяра даькъе Наьсарен партийни организацена хьалхашка латта керттера декхараш.

Конференце дакъа а лаьцар къамаьл а дир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателa нов. Гайрбекова.

Конференци йистеяьлча КПСС райкома организационни пленум хилар. Хьалхарча секретаралла хержар нов. Цолоев, шоллагIча секретаралла — нов. Степнов, секретаралла — нов. Тутаев.

М. ГАДИЕВ.

Ши эзари ах эзари гаргга мархах йола кабель арахец «Амуркабель» яхача хабаровски заводо. Цун продукци дIайода Советски Союза промышленноста дерригача доакъошка хIана йодац аьнна а доазол дехьарча ткъаь мехка а.

Укх шера итт бетта предприяте коллективо арахийцай цхьа миллион совгIача сома маьха продукци; цIастаи полихлорвинилех иттаж тоннаш кхояьй.

СУРТА ТIА: «Амуркабель» яхача завода кхоалагIча цеха контрольни участке.

Э. Эттингера сурт. АПН.

АЬСА ВИРУСА «СОВГIАТАШ»

Англе хьайнача аьса эпизоотия хьакъехьарча хоамех дизза да доазол дехьара кепайоазув. Ветеринарни законодательстваьа хьежжа цу мехка хIанзале а доадаьд 250 эзар совгIа доахан, жа, хьакхарч, цхьабакъда, хIаьта а лазар дIахо даржаш латт. Доадаьча доаханна хьалхара луш йолча компенсаце боарам эггара дукхагIа лаьрхIача а 10 миллион стерлингий фунтага кхоачаш мара бац, цхьабакъда, цу ахчо фермерашта хиннача зенех цхьа дакъа мара юхаметтаоттадац. Гучох, карантинни гIулакхашеи шийн тайпарча профилактика средствашеи юхасоцадац даржаш латта лазар.

Фу я хьайбашта хула аьса яхар, вай замалахьа Iилман техникай тайп-тайпарча доакъошка дуккха, башха дика керда хIамаш гучадаьха адамле хIанз а цу лазара хир хоададе ца могаш хIанай?

Аьса — кхераме, доаханна, хьакхаршта, жена, гаьзарашта, саьрчашта, цхьаццадолча акхача хьайбашта юкъе сихха дIаяржаш йола инфекци. Лазар хьеду Iалаьмате зIамигача, кхыметтел дунен тIа зIамагIа йолча хIамашта юкъе а зIамагIа йолча вирусо. Халла мара бIаргагац из хIанзарча электронни микроскопа зIанарашта кIал, эггара зIамагIа йола микробаш а хьалувцаш йолча ерригача фильтрех чакхйоал. Цхьабакъда, вирус иштта зIамига хиларо цунна новкъарле яц Iалаьмате доккха зулам доаржадара. Хи ведара чу бежача аьса хиннача хьайба шодацарча цхьан тIаламо дуккха бIаьш долча доаханна лазар хьоадергдар. Нагахьа санна аьса хиннача хIара бежано 3—4 дийнахь цхьа литр гаргга цу тайпара шодаш араухийташ хилар теркалдича, ха хала дац, цу Iулага меттел, даьгIенашка, хий меладеча моттигашка, кормушкашка а аьса мел сихха дIадаржа тарлу. Цул совгIа вирус дIа-юха йоал кхачангеи хигеи гIолла яьнна ца Iеш, фега, юв тохаш йолча садоахкача хIамашка гIолла а...

Пу инфекцеца къовсам лоаттабара пайда эц цхьан ханна шин методах: лазар кхийтта хьайбаш бокъонца дIа а къоастадийя, унахцIенача доаханна вакцинаци ю.

Советски Союзе, кхыча мехкашка а санна, вакцинаци яра пайда эц йоаьча а дийнача а вакцинех. Цхьабакъда, кхыметтел дикагIа йола вакцинаш хилча а, аьсаца къовсам лоаттабе атта дац — клиникага, лазар дегIаахарга диллача вIаши цхьатара йола эпизоотеш тайп-тайпарча вирусаша хьее йиш йолаш я. цулухьа, масала, «А» яхача тайпах йолча вирусана духьала кийчъяьча вакцинага къувсалургдац кхыча вирусашта — 0, С, САТ-1, САТ-2, Азия-1 духьала. Цул совгIа, цхьан тайпах йолча вирусаца а дуккха бе-бе варианташ хинна хиннай. Масала, А тайпах йолча вирусацара хIанзле хьагучаьнна 24 вариант я.

Вакцинах пайда балга из кийчъяра метод толашагIа хиларца дуккхаденна хинна ца Iеш, вакцина кийчъяра хержача вируса свойстваш эпизооти хьоадаьча вируса свойстваш моргаш хиларца а дувзаденна да. Укхаза отта а йоагIаш хьалхашка отт лазара бехке йолча вируса тайпей варианти нийса белгалъяра а вакцина хьаеча хана пайда эцаш йолча штаммашка хьежжа из хилара а проблема. Из проблема къоастаяра СССР-е вIашагIъеллай вакционни вирусай штаммашта тизаци ю служба.

Йийна аргIанцара, вешта аьлча «акха» вакцина кийчъяра Iалам чу яьржа штамм, 1:10000000 (10—7) дакъа а долаш вIашагIъэяьча цо летальни инфекци хьоаергйолаш никхо ди даьннача кроликий органиэма чу йохийт, цунца дIаIомаю. Йийнача кроликий дулхах суспензи ю, хIаьта йийба вирус формалиней йIовхалеи новкъосталца йий дIайоакхх.

Дийна вакцинаш — из я низ беха, вешта аьлча лазар хьоаде могаргдоацаш йола, цхьабакъда, хьайбан дегIах яхийтачул тIехьагIа кхерамеча акхача вируса духьалара иммунитет хьахулийташ йола аьса вирус. ДукхагIча хана йоаяьча вакцинел пайданагIа хул дийнаяраш, цхьабакъда, уж хьакарайоалаеи цар биологически свойстваш хьаллоаттаеи хала да.

Вай мехка кроликий жамарий дегIаухача дулха хьоасий культураш аргIанцара вирус дIахоттара методаца хьахилийта А тайпах йолча аьса духьалара вакцина толаме юкъеккулаш йола хIанз массехк шу даьннад? Эпизоотия долча хана Iаьсий дорадара вайцига дика пайда боал, масала, цу лазарах цамогаш хиннача доахангара яьккхача шурех хьаьяча белкови веществашта пассивни иммунизаци яра — шоай тайпара глобулинаш хьайбай организма чу яхийтара методах.

Цхьабакъда, аьсаца лоаттабеча къовсама толам боаккхар прививкаш хинна Iац, аьса хила тарлу аьнна кIезиг-дукха а воаш дегабуам беш хилча новкъостала уж оарцагIъяханза воаш ца Iай а. Цунца цхьана, ветеринарни законодательстваьа хьежжа, Советски Союзе кийчъеш я унахцIена йоаца зона оаллаш йолча, хьайбай зонера хьайбаех йоаха продукташ цига чукхухьилгеи аракхухьилгеи дехкаш йолча карантинни мероприятей бIарчча система. Кхыметтел инфекци «йоаржае» тарлуш йолча транспорта а бокъонца обработка ю.

Лоацца аьлча, аьсаца къовсам лоаттабара проблема Iалаьмате чоалхане а тайп-тайпарча специальностех болча Iилмахойи специалистии низаш вIашагIтохилга дийха ца Iеш, из къоастаяра Iалаьмате чIоагIа тIагIортилга дIадехаш а я.

Василий СЮРИН,
профессор.
(АПН).

БОЛХ ВIАШТIЕХЬБАККХАРА ГОВЗАЛ

ДIаяха отчетни ха ший тайпара белгалонаш йолаш яр партийни организацешта. Цудухьа дукхагIча даькъе царна дувзаденна дар Грознерча XXII-ча Ленински районни партийни конференце гулбеннача делегаташа даь къамаьлаш. Докладчико нов. Медведева а, хIаьта иштта пренеех къамаьлаш даьраша а кIоарга анализ йир отчетни хана парте райкомо баьча балха, гучадаьхар кхоачамбоацараш, белгалдаьхар хIанз хьалхашка латта керда декхараш, уж кхоачашдара наькъаш. Къаьстта теркам тIабахийтар КПСС XXIII-ча съезда решенеш, юбилейни шера гIайийца доккхий декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIйоахаш района партийни организацеца карагIдаьнначо. Дукха те карагIдаьнна дикадараш а. Юбилейни шера цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айленна яьржача социалистически яхье района къахьегамхоша доккхий толамаш даьхад, партийни организацеша дукха кердадараш юкъеккхийлад шоай балха.

Района къахьегамхоша ханал хьалха кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча шера план, 10 ди хьалха кхоачашъяьй укх шера план а. Планах лаьрхIачул дуккха кIезигдаьд продукци доахенарга дIаладар, лакхъяьй къахьегама овсарле. ЧIоагIа дегIадаьхад промышленноста керттера дакъош. 19 процент дукхагIа арахийцай машиностроенехи металлообработкаи продукци. 42 процент дегIаенай яйгачеи кхачани промышленноста продукци.

Юбилейни шерара декхараш кхоачашдеча доккхий толамаш даьхад мехкдаьтта тохкараша а.

Хьал а яь болх бе йолаялийтай промышленни культурно-бытовой массехк объект. Царех я «Красный молот» яхача завода механически цехерей модельни отделенерей пролетаж, кислородни котельни станцеш, швейни объелиненерча, виноконьячни комбинатерча, горпищекомбинатерча цехий керда корпусаш, типографи, путепровод, 280 моттиг йола берий беш-ясли, 2244 моттиг йола 2 школа, торговле массехк объект, иштта кхы а. Районе хьалдаьд 50 эзар квадратни метр нах чубаха цIенош.

Отчетни хана района 11 предприяти ткъаь шозза республикански Сийлен доска тIа яьхай толамца социалистически декхараш кхоачашдар бахьан долаш. Юбилейни шера яьржача социалистически яхье толамаш дахарах КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, облсовпрофа памятни байракхаш еннад «Красный молот» яхача завода, маькх еча комбината, баргъий ишпошива фабрикана.

Района предприятей коллективаша тIагIертта къовсам лоаттабаьб арахецача продукце дикал лакхъяра, технически прогресс шерра юкъейоалаяра. 500 единица керда оборудовани юкъейоалаяьй промышленноста дерригача доакъошка гIолла лаьрхIача. Кердадар балха юкъеккхувлача хьинаре дакъа лаьцад рационализатораша.

Района партийни организацеша дика кхетадаьд НОТ производствана юкъейоалаяр Iалаьмате боккхача лоархIаме гIулакх хилар. Iилман дарла тIа къахьегам вIаштIехьбаккхара хьакъехьа дикка толамаш даьхад. НОТ балха хетаяь конференци яьй районе, хIаьта кхыча предприятешка из гIулакх Iомадеш хиннаб района дуккхача предприятей специалисташ.

Къаьстта дика ка яьннай планированеи экономически стимулированеи керлача системага яьннача предприятеи.

Уж толамаш даха карагIдаьннад юххьанцарча партийни организацеша, керттера декхараш белгал а доахаш, уж кхоачашдара беррига къахьегамхой оарцагIбаьхандаь, предприятей болх вIаштIехьбаккхара денна терко яьдаь. Парте райкома ший бюро заседанешка 30 тайп-тайпа промышленноста дош дийцад. КIоарга техкаб предприятей экономически болх. ЛаьрххIа пленуме дийцад «Красный молота» завод планированеи экономически стимулированеи кердача системага яла кийчлуши. хIаьта кердача реформа хьалашка хьалхара итогаш еши партийни организаце баьча балхах дола дош.

Цхьабакъда, района промышленни предприятей балхаца дукха кхоачамбоацараш а да. Парте райкомо, юххьанцарча партийни организацеша нахаддаш къовсам лоаттабаьбац хIанзарча декхараша дIадехкача тайпара предприятей болх вIаштIехьбаккхара. Районе хIанз а я план кхоачаш ца еш йола предприятеш. Планированеи экономически стимулированеи кердача системага еррига предприятеш яхара болх лелара латт. Парте райкомо кIоаргга тохкам а беш Iоаяьац кердача реформага яьннача предприятей хьалхара опыт, хIаьта из шерра йоаржаяьяц. Дукха проблемаш хьалхашка увтт цу тешаца ювзаенна. Цу проблемаех дийнар ше къамаьл деш «Красный молот» яхача завода парткома секретара нов. Шейкина.

— ШоллагIа шу да, аьлар цо, — тха завод кердача системах болх беш йола. Дукха халонаш нийслу тхона. Масала, геттара во латт продукцена реализаци яра гIулакх. Цхьабакъда, парте райкомагара доагIаш дола новкъостал хилац тхона.

Районе дукха кхоачамбоацараш да Iилман дарла тIа къахьегам вIаштIехьбаккхара балха юкъе. Духхьал ГАРО заводе мара из болх дика лелаьнна масал доладе йиш яц.

— Парте райкома дукхагIа терко е еза НОТ-а болх тоабара, — аьлар ГАРО завода токара нов. Федоренкос. — Цу балха тIа кхыча заводашта карагIдаьнначох хIама хац тхона. Шерра дIа-юха йовзийта еза цу хьакъехьара дикагIйола опыт.

Района гIишлошъеча организацеша ханнахьа хьалъяь яхац объекташ, дукха кхоачамбоацараш да гIишлошъерий балха юкъе.

Домостроительни комбината директора нов. Солтамакова белгалдаьккхар, парте райкомо гIишлоний организацей дукхагIа терко е езилга. Комбината хьалхашка латтача бехктокхамерча декхарех а, хIаьта уж кхоачашдара шоай коллективо де лерхIача гIулакхех а дийцар цо.

Района партийни организацеша дукхагIа теркам тIабахийта беза торговле, быта, общественни кхачан предприятей болх шенхаштта тоабара.

Йоккха моттиг дIалаьцар доклада тIа идеологически балхо. Парте райкомо даим йоакхо яьй боахама — экономически декхараш кхоачашдарца цхьана къахьегамхошта шерра коммунистически кхетам балар а. Района партийни организаце дикка опыт Iояьй идеологически болх вIаштIехьбаккхара, къаьстта юбилейни шера. Цу хьакъехьа карагIдаьнначох а нийслуча кхоачамбоацарех а дийцар докладчика а, иштта Ханпаша Нурадилова цIерагIча театра директора нов. Хациева, ВЛКСМ ленински райкома секретара нов. Поднебенне, Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен пединститута парткома секретара нов. Беляева, № 32 йолча школа директора нов. Калашниковас.

Района партийни организаце керттера теркам тIаахийтаб марксистско-ленински системера дешар вIаштIехьдаккхара. Райкома бюро дуккхаза дийцад партийни дешара дешаш. ДIадахача шин шера 150 теоретически экономически конференци чакхъяьккхай, къахьегамхошта юкъе беча массово-политически балха юкъеккхихьай керда формаш, методаш. Дуккхача нахаца а хIарапена къаьстта а беседаш еш ва 3000 агитатор, хIаьта парех 1100 нах бахача агитационни болх беш ва. Болх беш ва 560 политически информатор, дукха лектораш, докладчикаш. Отчетни хана парте райкома, «Знание» яхача общества, юххьанцарча партийни организацей лектораша 8000 лекции 6000 доклади яьй. Дуккхача юххьанцарча партийни организацеша къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб лекционни болх.

КПСС XXIII-гIа съезд болх бе йолалуча хана районе торжественно хьайийллар «Лениниана». Цун керттера декхар дар, тайп-тайпарча формаех пайда а эцаш, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара гIулакх тоадар. «Лениниана» къаьстта шерийи Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна кийчо еча хана. ХIанз из дIахо хьоргья В. И. Ленина 100 шу дизара сийна.

Дукха къахьийгад дIаяхача замах юхелисараща къовсам лоаттабеш, атеистически болх тоабеш.

Партийни организаце даим йоакхо яьй лакхехьарча дешара заведеней, школай болх тоабара.

Цхьабакъда, района партийни организаце хIанзарча декхараша дIадеххача тайпара идеологически болх тоабара кхы а чIоагIагIа къахьега деза. ХIанз а дукха кхоачамбоацараш да марксистско-ленински дешара системе. Цхьайолча партийни организацеша кхетамца вIаштIехьбаккхац политинформаторий болх. Нах бахача моттигашка дукхагIа хила беза агитатораш, лектораш. Дукха кхоачамбоацараш да лакхехьарча дешара заведеней, школай балхаца. Къаьстта ледара латт кагирхошта коммунистически кхетам балара гIулакх.

Боккъонца творчески вIаштIехьбаьккхабац искусства дуккхача учреждений, творчески организацей болх. КIоарга идейни чулоацами говзали йолаш яц цхьайола художественни произведенеш, спектаклаш, концертни программаш. Эсала я театр, филармони, искусства иштта кхы учреждениш чуйола помещенеш.

Тоабе безаш ба районе общественни порядок лораяра болх.

Ховш ма дий, керттера дар юххьанцарча партийни организацей болх кхетамца вIаштIехьбаккхар, коммунистий авангардни роль лакхъяр долга. Цхьабакъда, организационно-партийни балха юкъе дикка кхоачамбоацараш нийсденнад, КПСС райкомо ший бюро заседанешка кIезига дийцад юххьанцарча партийни организацей балхах дола дешаш, царгара цIенхаштта хьадийхадац коммунистий авангардни роль лакха лоаттаяр, уставо дIадехараш дизза кхоачашдар, тIайийца решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабар.

Партийни конференце делегаташа белгалдаьхар пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра района къахьегамхоша йоаржаяьча социалистически яхье де дезараш, хIаьта чIоагIагIа тешам а белар коммунисташ. беррига къахьегамхой В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара сийленца накъагIоргхилара.

Конференце къамаьл дир КПСС обкома секретара нов. Х. Х. Бокова.

Керда хержача райкома Пленум хилар. Хьалхарча секретаралла хержар В. М. Медведев, секретаралла А. А. Надиров, Б. Х. Альмурзиев.

А. МЯКИЕВ.

КЪАЬНАЧА МАЙДА ТIАРА ДУКХАГIА МЕХКДАЬТТА

Хьинар айленна къахьег «Октябрьнефть» НПУ мехкдаьттахоша юбилейни шера. Доккхий производственни толамаш даьхад цар — ханал хьалха кхоачашъяьй мехкдаьттеи гази даккхара шера план, пятилетка кхоалагIча шера чотах массехк эзар тонн мехкдаьттеи 4 миллион кубометр гаргга гази яьккхай.

Мехкдаьттеи гази даккхара план кхоачашъярца цхьана цар планах лаьрхIачул совгIа 7,7 процент лакхъяьй къахьегама овсарле, мехкдаьтта даккхарга дIабода мах 12,3 процент лохбара чотах 585 эзар сом пачхьалкхен ахча кходаьд.

«Октябрьнефта» мехкдаьттахошта карагIдаьнна, халкъа боахама боккха лоархIам бола хIама да къаьнарча Октябрьски майдан тIарча мелови тIоанашкара мехкдаьтта гучадаккхар. Из бахьан долаш 1967 шера мехкдаьтта - промыслови управлене гIолла доаккха мехкдаьтта 1966 шерарчул 10 процент совгIа дукхагIа хиннад, газ—6-зза совгIа.

Доккхий производственни толамаш дахарахи шоай социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдарахи КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа юбилейни памятни байракх еннай «Октябрьнефть» мехкдаьтта управлене коллективана.

КарагIдаьнначох кхоачамбеш бац октябрьски мехкдаьттахой. Шеррача фронтах ду укхаза мехкдаьттаи газеи запасаш массехказза алсамъяхара мелови тIоанаш дIахо лахареи карадерзадареи балхаш.

Ер шу доладелча денз кIоарганасосни кIеж етташи мехкдаьтта телача скважинашка чакхъяьккхай мехкдаьтта дахара торонех пайда дикагIа эца йиш хилийтаи укх шера кхы тIа а 12 эзар тонн совгIа мехкдаьтта далийтаи йола 232 геолого-технически мероприяти.

Укхаза къовсам лоаттабу дуккха мехкдаьтта дахар духьа лоаттабаь ца Iеш, мехкдаьтта хIара килограмм бахьан долаш а. Из гIулакх лаьрхIа ер шу хьадоладелча денз капитальни ремонт яьй хьалуш дола мехкдаьтта кIезигдаьча е хий чу а Iайна из вIаьлла хьа ца луш сецача 35 скважина. Цу балхех пайда балар хьахьокхаш долча дуккхача масалех цхьалараш ераш да. Деннеи бийсаннеи ше луш хинна мехкдаьтта дикка кIезигдаьдар № 106 йолча скважино. Цунга из алсамагIа телийтар духьа СевКавНИИ оттаяьча методах мехкдаьтта мистача эмульсеца шозза обработка йир забойни. Цул тIехьагIа денз 80 тонн совдаьлар деннеи бийсаннеи цо телаш дола мехкдаьтта; № 20 йолча скважинага мехкдаьтта дукхагIа телийтар духьа кхы тIа а перфораци йир колоннана, хIаьта из бахьан долаш скважино тела мехкдаьтта 5 тонн тIаккхийтар.

Мехкдаьтта дуккха алсамдаккхар духьа даьца Iеш, кIезиг-дукха даьккха а из юхе ца дисийта гIерташ балхаш деш ба «Октябрьнефта» мехкдаьттахой. Масала, хий чуIайнеи сеца латташи хинна скважинаш № № 46-13, 218, 33-17, капитальни ремонт яьчул тIехьагIа, деннеи бийсаннеи 0,5 тоннагара 0,7 тоннага кхоачаш мехкдаьтта тела йолаелар. КIезига мехкдаьтта телаш йола скважинаш ерригаш а лаьрхIача, ер шу дIадоладелча денз цхьа эзар тонн совгIа мехкдаьтта деннад. Укхаза уж производственни толамаш дахара аьттув баьккхаб къаьнарча Октябрьски майдан тIа санна иштта хозрасчетни цеха бокъонех «Октябрьнефть» НПУ-на чуйоагIача Iудермеса промысле а шеррача масштабагIа мехкдаьтта тIоанашта искусственни воздействи ярах.

ЧIоагIа лоархIаме мероприяти я мехкдаьтта тIоанашкара давлени хьаллоаттаяра цар чу хий чуухийтача насосни станцештеи болх баьдаьнна хий Шоллжах дIа а детталуш из бIехдерглоацаш скважина контрал аракхувсаш йолча насосни станцештеи автоматизаци телемеханизаци яр.

«Октябрьнефта» мехкдаьттахой производственни вахаре йоккха событи я планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа бовлар. Алхха укх шера 11 бетта кердача хьалашка болх беш продукцена реализаци ярах 150 эзар сом совгIа пайда баьб планал совгIа. Цунна цхьана иштта лакхденнад болхлойи гIулакхерча наьхеи алапеш а.

Техникеи технологии эргалькхза тоаяра гIулакха юкъе доккха дакъа даьцад коллектива рационализаторашеи новаторашеи. Ер шу хьадоладелча денз 434 рационализаторски предложении тайп-тайпара кердадараши производствана юкъе а дихьа, 200 эзар сом совгIа пачхьалкхен ахча кходаьд цар.

Юбилейни шера а пхе шера а планаш ханал хьалха кхоачашъяра лелаеча яхьа юкъе яхай предприятей цехий, участкай еррига коллективаш.

Цу патриотически боламе хьалхара моттиг яьккхай НПУ коммунистически къахьегама телемеханизированни промысла коллективо. Цо юбилейни шера мехкдаьттеи гази даккхара план ханал хьалха кхоачаш а яь, шера планал совгIа 2500 тонн мехкдаьтта даьккхад. Къахьегама овсарле планах лаьрхIача 7,8 процент лакхъяьй, мехкдаьтта даккхарга дIабода мах 11,6 процент лохбаьб. Из лохбара чотах кходаьд 208,7 эзар сом пачхьалкхен ахча. Мехкдаьтта къаьнарча горизонташкарен шу цхьан ханна мелови тIоанашкарен мехкдаьтта доах коллективо. Цу промысла коллектив массехк шу хьалхагIа денз коммунистически къахьегама сиа дола цIи лелаеш а вай республике хьалхалаттача коллективай мугIарашка латташ а хьайоагIа. Цунна юкъе къахьега дукхагIбараш къаьнара кадрови мехкдаьттахой ба: операторaш Самылин, Юсупов, Шияпов, Хандиев, Александрова, мастераш Левшин, Ноговиков, Сенюхаев, инженераш Цатуров, Михайлов, Ершова, кхыбараш.

Доккхий толамаш даьхад дуккхача производственни звеньяша а: бригадаша, участкаша, сменаша. Цу звеньяша лелаеча яхьа хьалхара моттиг яьккхай мастер-коммунист Анатолий Лаврентьевич Ананьев керте латтача мехкдаьтта доахача коммунистически къахьегама бригада коллективо. Болх дика баьб «Гойт-Корт», яхача промыслерча мастера нов. Пронин Иван Андреевича бригада коллективо, скважинашта лаьтта кIал ремонт еча воккхагIа волча мастера Петр Иванович Левшина кулгалдеча цеха коллективо.

Кхы а доккхагIа хила йиш йолаш да тха коллектива производственни толамаш. «Октябрьнефта» мехкдаьттахоша чIоагIа лоаттаю социалистически яхьера шоай позицеш, чIоагIа лард еллар цар пятилетка кхоалагIча шера лоагор дахара темпаш лакхъяра.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ производственно - технически отдела начальник.

БЕХК ДIАТIАБЕХКАРАХ ПАЙДА ХИЛАЦ!

Юртбоахама техника бIаьстан балхашта кийчъяра даькъе шерра-шера республика беррига механизаторашта хьокхам тийннаб Сунженски района механизаторашa. Из тамаш а яц, хIана аьлча сунженций кхыча цхьанна а районе йоацача тайпара дика ремонтни база—«Сельхозтехника» районашта юкъера объединени я. 1967 шера районо массе а хьокхама хьакъехьа ханал хьалха кхоачашйир ерригa юртбоахама продукташ йохкара план. ХIаьта из декхар кхоачашдара кIезигача лоархIаме хиланзар техника дика кийчъяьи хадданза болх беши хилар а.

Цхьабакъда статуправлене тIеххьарча сводкага хьежача бIаргагу из гIулакх районе укх шера геттара воча хьал тIа хилар а юртбоахама техникана, къаьстта а трактораштa ремонт елга юкъагIдиса дала доаллаш хилар а. Иштта, планах района боахамаша IV квартале ремонт яь яккха еза 147 трактор, хIаьта укх деношка тоаяь яьннар 67 трактор мара яц. Соахка цу хана ремонт яь яьнна хиннарел 53 трактор кIезигагIа я уж.

Сенца дувзаденна да ремонт елга селла тIехьадисара бахьан? Районни юртбоахама производственни управлене болхлоша яхачунга диллача, керттера бахьан да «Сельхозтехника» районашта юкъерча Сунженски объединене болхлой мекъа хилар, уж техникана ремонт яра планах лоархIабеш ца хилар, цу тIа а яь яьнна ремонт дика ца хилар. ХIаьта «Сельхозтехникерчар» боахамий кулгалхой бехке бу.

Договорашка хьежача гуш да «Сельхозтехника» объединене производственни управленеца цхьана района боахамашка ремонт яра план оттаьлга, хIара трактора техническски хьал, ремонта тайпа, ремонт еш яккха еза ха теркал а еш. Цунца цхьан ханна ремонта план-график а оттаьяр, хIаьта из ший ханнахьа боахамашка дIа а йовзийтаяр. Цу тIа белгалдаь дар малагIча маркаех йола мел трактораш маца ремонт е дIаяла еза боахамо.

ХIаьта а октябреи ноябреи бетташка объединене мастерскеш яьсса лаьттар «Сельхозтехника» объединене кулгалхоша дехараш дешшехь а колхозий кулгалхоша ремонт е трактораш дIа ца телар бахьан долаш.

Декабрь бетта района колхозаш сихъенна трактораш ремонте ахийта яьлар. ХIанз «Сельхозтехника» мастерскешка 75 трактор я, царех 34 трактор ремонт йолаянза а йолаш.

Цудухьа цхьаккхе а лард йолаш дац «Сельхозтехника» мастерскеша ремонт е трактораш трактористаш а тIехьа мара дIайие тигац, ихаш боахамаш леткъащ хилар. Боккъалдар аьлча, объединене декабрь бетта кхоачашъе езар-м 2—3 бетта план ма йий.

Теркалъе йоагIа боахамаша ремонте ухийта трактораш. Иштта, ремонт е йолаярга хьежаш латтача 34 тракторах 8—9 трактор мара яц технически нормашка диллача ремонта дIаэца йоагIача технически хьале. ХIаьта царех дукхагIъяраш пайдана йоацача яьха рамаш а гусеничи колодкаш а йолаш тIехьайийза йоалаяь а я.

Хаттар доагIа: цу тайпара трактораш ший ханнахьа ремонт яь мишта йоахаргья? ХIаьта царна еча ремонтага гIоргбола мах? Планага диллача гусеничи трактора еча ремонтага 848 сом даха деза, цхьан трактора капитальни ремонт ярга боахама фактически дIадодар 1014 сом да. Из совдар дода тракторий оатхалаши деталеши хувца езаш хилара а йоацар тIатоха езаш хилара а чотах.

Цхьабакъда, цу гIулакха бехке боахамаш хинна Iац. «Сельхозтехника» объединене ремонта дIайие езац технически хьалашка диллача ийе ца йоагIа трактораш, белгалдаь документаш (паспорташ) доацараш. ХIанз къоастаде йиш йолаш дац цу трактора капитальни е текущи ремонт е йоагIа-ягIац, дика механизатор е техника бе-башха ца хеташ лелаер къоаставе, техника лораярах механизаторашта материальни стимулировани хилийта тарлуш дац.

Шоайцига цу тайпара дика ремонтни база йоллашехь а «Сельхозтехнике» ремонт е трактораш хьакхувлийтац управлене кулгалхоша («Победа», «Восход», «Заветы Ильича» яхача, XIX партсъезда, Орджоникидзе, Шеча Эскара цIерагIча колхозашка). Иштта, Шеча Эскара цIерагIча колхозе автомобилаш технически Iалашъеча боксе низкхъала чуоттаяь латт вIашагIъяьккха 4 трактор. Хоттала, шелалга цу трактораштa ремонт еш боахк механизатораш. ЛерттIа ремонт юлургьяц цу трактораштa.

Ремонта дикал лакха йолга хьахьокх «Сельхозтехника» объединене укх шера ремонт яь 500 гаргга йолча трактораx шиннена мара рекламаци ена ца хилaро.

ХIанз тIа-тIа чIоагIагIа хьалхашка увтташ да районашта юкъера Сунженски «Сельхозтехника» объединени хадданза бIарччача шера болх бара графикага яккхара дош. Из дулургдац нагахьа санна кердача шера района колхозашка машинно-тракторни парка балха лерттIа учет лелаелга вIаштIехьа ца доаккхе.

ТIаэттача хьалах кIалхарбалар духьа, ерригa юртбоахама техника кийчъяь Iоттаяр духьа а колхозий, «Сельхозтехника» Сунженски объединене, районни юрта боахама производственни управлене кулгалхоша, бехкаш вIаший тIа а ца дехкаш, дерригa а низаш тIадахийта деза ремонт яра план ханал хьалха кхоачашъяра.

Цу гIулакха пайда эца беза хIанзалца пайда ца ийбаьча районерча резервaex: «Сельхозтехника шоай производственни базаш йолча «Путь к коммунизму» яхача, XIX партсъезда цIерагIча, Кирова цIерагIча колхозий мастерскешта биззача боараме бе болх хилийта беза. Шеча Эскара цIерагIча колхоза новкъостал де деза трактораштa ремонт ю мастерской сихагIа болх бе йолаялийта.

Шоай ремонтни база йолча колхозашка паргтIата йиш я, шоай трактораштa ремонт елга лаьгI а ца долийташ, кIезигагIа низ болча колхозашта ремонта практически новкъостал де. Урус-Мартана района «Красноармейский» совхозо шерра-шера деча тайпара.

Соцаданза даргдац иштта трактораштa кхашкарча станашка, лерттIа ремонта вIаштIехьъяханза йолча помещенешка ремонт елга а.

Лакхехьа дийца дешаш, тIехьа ца а дувлийташ, лерттIа къоастадаро Сунженски района колхозхошта новкъостал дергда ерригa юртбоахама техника ший ханнахьа кийчъяь яккха, бIаьстан балхаш лерттIа чакхдаха.

Г. УРЫВСКИЙ,
Республика юртбоахама министерства инженер.

ТОАЛУ ЮРТ

Йоккха моттиг дIалаьцай Алханчуртский совхоза юртбоахама гIишлошъераша. Цар хIанз хьалъяь яннай 2000 тонн ялат чудода склад, 140 бера лаьрхIа детсад, торгови, бытовой центр (цу чу хургья продовольственни а промышленни а товараш дола тикаш, барзкъаш тега мастерской, бани, парикмахерски, гостиница 60 моттиг) ,хьалдеш латт дуккхаза вIаштIардаь цIенош. Гаьннара хьежача гу цу гIишлонашта юкъе гIолла урагIаяха 30 метр лакха цIеча кирпишкех етта турба. Из я котельни. Йовхал лургья цо хьайбаш леладерашта.

Укхаза хьалъераш 460 эзар сома лаьрхIа гIишлош я. Совхоза боккхача пайдах кIезига дакъа дац из.

ДIахо йодача хана укхаза хьалъе йолаергья 120 моттига лаьрхIа механически мастерской, 320 бера лаьрхIа школа, 100 саг вахаргвола общежити, 220 моттиг йола клуб, йоккха больница. Проекташ йолаш я, ший карта а да хургйолча «города». Тхога из хьахьекхар укхаза хIанз къахьегаш болча № 432 йолча мехколонна прораба Ахриев Къурейшеи мастера Комурзоев Мухарбикеи. Дийша, опыт йолаш, шоай болх безаш кагий нах ба уж. Хов царна гIишлошъерий болх лерттIа вIаштIехьбаккха, эшар хьатIада. Цудухьа болх дIабода, планаш хIара бетта кхоачашъю.

Дукха ба укхазарча комплексни бригадашка «дошо кулгаш» долаш нах. ЧIоагIа говзал эшаш болх ба цIеноши хьалдаьчул тIехьагIа еттача кирпишкий пенех турбаш чакхъяхара Iургаш доахалга. Сантехникаш цецбоах из болх беча Белхароев Салмана. Сиха а говза а бу цо из болх. Иштта дика хов цунна корашта кизгаш тоха, бетон е, арматура е. «Грозпромстрой» треста Сийлен улга тIа доалл цун сурт.

ДагайоагIа цига волча хана яьха дикагIболча кхыбарий цIераш а: Булгучев Махьмада, Торшхоева Маккий, Плиева Сахара, Алисханова Нурьяна, Муталиев Iийсай, Арапиев Мусай, Арчаков ИбрахIама, Полонкоев Исраила. Уж ба коллектива юкъе яхьа сийг летабераш, къахьегама дика хьокхам телараш.

Эргайоалаш латт къона Керда-Редант, хозлуш латт хьайбаш леладерий юрт.

М. ЗАНГИЕВ.

ЮРТАРЧА ТОРГОВЛЕ— ДУКХАГIА ТЕРКО

Укх тIеххьарча шерашка вай республике дикка шеръеннай розничи товарооборот, къаьстта а юрташка. Из вIаштIехьдаьннад халёъа вахара боарам лакхбара партеи правительстваи чакхйоаха мероприятеш, юрташка бахача наьха доходаш лакхъялар, халкъо леладу рынкашкара товараш алсамдалар бахьан долаш.

Соахкарчул 9,7 миллион сом лакхагIа я республика потребительски кооперацe товарооборот укх шера 11 бетта, е 111,4 процент хиннай.

Юрташка бахача наха деш дола гIулакх овлангара денз тоадерглолча хаьддача хьалех цаI—торговле материально-технически база чIоагIъяри дегIайоалаяри. Кердача пхе шера тикаш, общественни кхачан предприятеш, складаш, холодильникаш, кхыйола объекташ хьалъяра гIулакха боккха болх бе безаш ба кооператораш.

1967-шера 11 бетта хьалъяь а яьха, эксплуатаце дIаеннай розничи торговле 30 предприяти, общественни кхачан 9 предприяти. Цу цхьан ханна реконструкци яь а кердача торгови оборудованеца кийчъяь а 47 торговии общественни кхачани предприяти я.

Реконструкци яро тикаш эргаяьхан тоаяьи ца Iеш, тоъал йоккха экономически эффект а еннай: 2400 квадратни метр совгIа керда моттиг тIакхийтар, из я керда 19 тика хьалъяра нийсса.

Ер шу чакхдалалехьа болх бе йолайолийтаргья 47 балха моттиг йола 23 керда торговле предприяти.

ХIанз потребительски кооперацe болхлошта хьалхашка декхар оттаду: ийдархочоа юртарча тика тIара шийна мел эшар корадоагIаргдолаш, хIамаш эцаш ха кIезигагIа йоаергйолаш, ийцача хIамаех пайда эца ховргдолаш торговли мишта вIаштIехьйоаккхаргья?

ГIулакх дара культура лакха хилийтарах лаьца аьлча, эггара хьалхарча аргIанна из вIаштIехьдаккха лерхI оаха торговле прогрессивни методаш мамогга дукхагIа юкъекхувлара наькъаца. Уж методаш — самообслуживани, образецехи гуччахьа хьадехкаши товараш дохкар, хьалхагIе деча заказех мах бар, ийю хIамаш цIагIа дIа а йихьа дIателар, и. кх. дI. Цу доллача хIамаша торо хулийт торговле культура лакхъе, товарооборот сихха йоккхагIа хилийта, юххера а, юртара вахар городерча вахара боарамга кхоачадеш айле.

1967 шера 11 бетта хьайийллай образецехи гуччахьа хьадехкаи товараш дохкаш йола 26 тика, самообслуживанех болх беш йола продовольственни, маькха, книжкай, боахама товарий 18,2 процент тикаш, цу дакъе Шаьла, Наьсарен, Наурски районашка а.

Укх шера боккха болх баьб торгови сета специализаци еш, тикаш хьайийллай: Ачхой-Мартане — кIадаш дохка, Калиновски станице, Первомайске, гор. Гудермесе — культтовараш дохка, Советске, Наурски станице — книжкаш дохка, Курчалое—маькх йохка, Советскеи г. Аргунеи — мебель йохка. Ер шу чакхдоалаш г. Назране болх бе йолалургья «Детский мир» яха специализированни тика.

Планированеи экономически стимулированеи кердача порядка тIа довларца дувзаденна продовольственни промышлени товараш къоастадаь дохка доладаьд Наьсарен райпо Наьсар-Керте, Яндре, Экажкъонгий-Юрта, Каргалински потребительски общества Борозидиновски станице, Шаьла райпо Белгатое, хIаьта из бахьан долаш болх бечара моттигаш паргIатагIа хиннай, дикка йоккхагIа хиннай товарооборот. Керда торгови оборудовани оттаяро йиш хилийтай цу юрташка бахача наха гIулакх дара торговле культура чIоагтIа лакхъе.

Укх тIеххьарча шерашка овлангара денз тоаденнад хьалхагIа юрташка тоъаш ца хиннача дукха а дукхагIа долча промышленнии продовольственнии товаращца баха нах Iалашбелга.

Юрташка баха нах продовольственнии товаращца дикагIа Iалашбара йоккхийча районни централшка «Гастроном» яха хозрасчетни объединенеш яхкай. Уж яхкаро дикка тоадаьд баха нах кхачан товаращца Iалашбелга. Торо хиннай алхха маькх, дулх, шура, кондитерски хIамаш, кхыйола продукташ йохка тикаш хьаелла.

Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш тIа-тIа дукхагIа ийлу продовольственнии промышленнии товараш, хIаьта цо къаьгга тешал ду юрташка бахача наьха вахара боарам тоабенна хилара.

Республика потребительски кооперацена хьалхашка декхараш оттадаьл: юрташка бахача наха деш дола торговлера гIулакхаш дIахо тоаде, потребкооперацe предприятейи боахамийи финансови хьал чIоагIде а балха культура лакхъе а.

Уж декхараш кхоачашлара вай республика потребительски кооперацe дерригача доакъошка дешна йоакхо еш лелабе беза кадраща болх.

Къаьстта уйла тIаяхийтай болхлой хьахаржареи массе а участкашка уж дIаоттабареи болх тоабара. Дуккхача доакъоех латтача чоалханерча кооперативни боахама дикеи нийсеи кулгалде ховргдац дика кийчбаьча, дийшача наха, шоай гIулакха специалисташта мара.

Укх тIеххьарча шин шера вай организацешка хьалкхийна кIезига бац потребительски кооперацена хьалхашка партеи правительстваи оттадаь декхараш толамца кхоачашдеш бола дика организатораш. ХIанз потребительски кооперацe системе болх беш я лакхереи юкъереи образовани йолаш болча квалифицированни специалистий йоккха, 432 саг ший мугIараштa юкъе лоацаш йола отряд.

Потребительски кооперaци тIатIа дукхагIа дегIакхувлара нахадлаш цун сете ухаш хила беза массови профессеш йолаш бола квалифицированни болхлой — продавецаш, повараш, пекараш, заготовителаш, кондитераш. Цу тайппара болхлой кийчбара гIулакха юкъе доккха дакъа лапа дезаш я дикагIа йолча тикай, столовей, ресторaний, пекарней ларда тIа вIашагIъехка предприятеш-школаш

Iоамора форма хьисапе предприятеш-школаш болх бе йолаенна башха дукха ха яц, цхьабакъда, вахаро хьахьекхад уж чIоагтIа пайданеи могаеши хилар. Школаш-предприятеш яхкай Сунженскии Наурскии районашка. Массови професcеш дукхагIа бола болхлой Грозерча кооперативни училище Iомабеш ба. 1967 шера 15-ча ноябре кхаччалца Нохч-ГIалгIай Респотребсоюза системе массови профессента 596 саг кийчваьв, цу даькъе 370 продавец, 85 повар, 26 пекарь, кхыбола болхлой.

1966 шерацa нийсйича 3,5-зза дукхагIа кийчъяьй массови профессеех йола кадраш, цу даькъе продавецаш — 3,8-зза дукхагIа.

Нохч-ГIалгIай Респотребсоюза системера торгови сеть а общественни кхачан предприятеш а дегIайоалаяра 1968 шера капитальни гIирсаш хьалдара планагIа хьалъе лаьрхIад 37 розничи торгови предприяти, цу даькъе 33 тика, 50 сага Iоха моттиг йола общественни кхачан цхьа предприяти.

Дикка йоккхагIа хургья кагийрозничи сеть. Дуккхача къахьегамхоша салоIача моттигашка киоскаш оттаергья мерза хиш, сувенираш, морожени йохкаш.

БIаьстан юхье - ахкан замалахьа кхашка балхаш деча хана кхашкарча къахьегамхоштеи хьайбаш леладеча фермай болхлоштеи гIулакх деш хургья эшаш дола кхачани промышленни товараш, литература кхашкарча станашкеи хьайбаш леладеча фермашкеи тIакхухьаргдолаш йола 52 автолавка.

ВорхI эзар болхлочох латтача потребительски кооперацe коллективо ший дерригa низаш тIадохийт республика юрташка баха нах мел эшача товаращца бизза Iалашбара.

ХIанз боахама шу дерригача хьокхамашта толаме чакхдаккхара долла хIама деш да тхо.

Л. ИСРАИЛОВ,
Нохч-ГIалгIай Респотребсоюза торгови вIаштIехьъяккхареи цун техникаи отдела начальник.

ПАЙДА СОВБОАХ

Грознерча «Дружба» яхача картонажни фабрика болхлоша шера план 20 ди хьалха кхоачашъяьй. Планал совгIа цар арахийца продукци 48 эзар сома маьха я. Продукцега дIабода мах лохбар бахьан долаш 34 эзар сом кходир.

Фабрика цехашта юкъе хьалхалатт С. Овсянников керте латта картонажни цеха болхлой. Шера план 25 ноябре кхоачаш а яь хIанз хьатIадоагIача шера чотах къахьег цар.

Белгалбаха боагIа толамца къахьегаш бола болхлой Ю. Иванов, И. Исаков, С. Тутаев, кхыбараш а. Цар шоай денна норма массаза а 130—150 процент кхоачашъю.

А. РУСОВ.

ДИКА КЪАХЬИЙГАД ШОФЕРАША

№ 7 йолча треста чуйоагIача Грозненски МУС-а коллективо ханал дуккха а хьалха кхоачашъяьй укх шерара план. Ер шу чакхдалалехьа кхы а 25 эзар тонн мухь дIахьоргба цар. 1968-ча шера чотах болх беш я хIанз коммунистически къахьегама предприяти яха цIи яккхара яхье яьнна коллектив. Балха тIа дика толамаш доах шофераша нн. Кособрюхова, Тепхиева, крановщика Конорева, слесаря Аванесяна, кхычар а.

* * *

Дика толамаш даьхар укх юбилейни шера Грозненски № 1 йолча автотранспортни предприяте болхлоша а. Планал совгIа 18, 6 эзар тонн мухь дIа а хьош 19-ча декабре кхоачашйир цар шера план. Укх шера баь пайда 105,6 эзар сом ба, хIаьта мухь дIа-юха бахьарга дIабода мах а 0,2 процент лохбаьб цар. Коллектива юкъе яьржача социалистически яхье хьалхалатт нн. Халиков, Бойцов, Купин, Ткач, кхыбараш.

М. ЗАХАРОВ.

САЛОIА ШИ ДИ— ИЗ ДИКА ДА

Кхыйола предприятеш санна кIирах пхе дийнахьа болх а беш шин дийнахьа салоIаш я «Чечингстройтранс» автотранспортни объединени а. Цудухьа дика салоI цун болхлоша.

Хьалхарча дийнахьа шоай цIагIа мел де деза гIулакхаш кхоачаш а дийя шоллагIча дийнахьа города арахьа салоIаш хул. Цкъаза хьунагIа а бахе чарахьал ду. Чарахой сезон йолаеннача хана денз хьунагIа ваха хинав кхо бIаь совгIа саг.

Сержень-Юрте ший баьццара зона кийчъеш я хIанз объединени. Цига цхьан ханна салоIаш бIаь саг хургва. Укхаза салаIара дерригa а хьалаш вIаштIехьдоахаш латт. Кийчъеш я спортивни волейбольни, баскетбольни, городкаех ловза площадкаш, Iоттадаьд теннисни истолаш, биллиардах ловза моттиг кийчъяьй.

Б. НИКОЛАЕВ.

«Сельхозтехника» Лебяжьевски районни объединене болх беш я поточни линеш, цар тIа капитальни ремонт ю Кургански областа малхбоалехьарча районашкарча дукхагIча колхозийи совхозийи трактораштa. Укх шера укхаза йиллай кхы цхьаьиха а «К-700» яхача трактораштa ремонт яра йола поточни лини. Лебяжьевцаша шоаш хьаьй Кировца передачай коробканеи кхыча маьженаштеи ремонт яра а тохамаш дара а йола дукха а стендаши приспособленеши.

СУРТА ТIА: «К-700» яхача трактораштa ремонт ю лини.

С. Юдина сурт.

ГIУЛАКХ А ДОВЗАШ БУ БОЛХ

Массехк ди хьалха газеташ тIа араьннача республикански статистически управлене сводках укх шера йиъ-лагIча квартале юртбоахама техникана ремонт яра тха район республике хьалхалатт. Цу гIулакхо деган ураоттадаь тха боахамий ремонтникаш кхы а дикагIа къахьега баьннаб. Трактораштеи юртбоахама инвентараи гуъйран-Iан замалахьа ремонт яра планах тхо доккхарийла дар цхьоалагIа январь тIакхоачаш 53 трактора ремонт е, цхьабакъда шу чакхдоалаш оаха ремонт яь яккхалерхI 69 трактор. Района кхыча боахамашкарчул дикагIа вIаштIехьдаьхад техникана ремонт яра балхаш «Джалка» совхоза механизатораша.

ЙиълагIча квартале планах совхоз декхарийла яр итт трактор тоае, из план хIанзле шозза гаргга тIеххоачашъяьй. Совхоза мастерскойшкара дика ремонт а яь араьннай барайтта трактор.

Белгалде деза цу боахама ремонтникаша баьккха толам цIаккха нийсденна гIулакх ца хилар—хьалхxе а кийчо яьяр цу гIулакха. «Джалка» совхоза механизатораш бар ерригача района механизатораш техникана ханал хьалха ремонт яра тIахьийхараш а.

Дика лел тха районе юртбоахама инвентарь тоаяра гIулакх а. Инвентарь тоаяра балхаш дерригача боахамаша тракторни бригадашка ду. Цу гIулакха лаьрхIа йола звеньиш вIашагIъехкай. Звеньяшта кулгаллераш йоккха опыт йола механизатораш ба. Шерра яьржай ремонтни звеньяшта юкъе социалистически яхь. Яхье котбаьннараштa ахчан премеш тергйолаш я. Механизаторашта юкъе яьржача яхьа итогаш ю хIара бетта. Ховш да кIаьда оахам дара сезонни норма кхоачашъяь трактораш ремонт е езаш хилар. Цкъаза цу тайпара трактораш ремонт ца еш кхы а болх бе йиш йолаш хул. ХIаьта цхьадолча боахамаша ремонт ю ха хьатIакхоачаш уж балха тIера йоах. «Джалка» совхозе ший тайпара къоастадаьд из дош. Из тайпа трактораш, запасной оатхалаш Iалашъялехьа, ремонт е дIаоттаяц укхаза. Цар кIаьда оахам дара сезонни норма кхоачашъяьеце а соцаю трактор цунна эша запасной оатхалаш яле.

Цу тайпара маневрировани а еш, болх вIаштIехьбаккхарах «Джалка» совхоза механизаторий йиш хиннай техникана ремонт яра балхаш сихде. Бригадно-узловой хьисапе ду укхаза уж балхаш. Укх тIеххьарча массехк шера опыто хьахьекхад цу методах ремонтни балхаш дар пайданегIа хилар.

Цхьаькха дика гIулакх а доладаьд укхаза. Укх шера техникана ремонт яра плана юкъе йоагIаш яцар комбайнаш. Дале а, комбайнераша Хусихаджиев Бека, Зандаков ЯрагIе, кхычар хIанзле тоаяь дIаоттаьй шоай комбайнаш. ТIадоагIача шера чотах ремонт яьй совхозе пхе хьажкIа чуйиеча комбайна.

Дика вIаштIехьдаьхад юртбоахама техникана, инвентара ремонт яра балхаш «Южный» яхача совхозе, Ленина цIерагIча совхозе. Цхьабакъда, ремонтни балхаш кхы а сихагIа де тарлургдар цар цхьа новкъарле ецаре: района кхаь колхозе а «Автуринский» совхозе а юртбоахама техникана ремонт ю база яц шоай. Цудухьа юртбоахама инвентара цу боахамаша шоай хьалашка ремонт ю, хIаьта трактораш Шалински «Сельхозтехника» объединене тоаю. Цигара специалисташ Iа яха сихлуш бац цу боахамий трактораш тоаяьяхара. Цудухьа укх декабрь бетта цига тоае яхийтача тха боахамий цхьанна а трактора ремонт яьяц.

ХIара шера чIоагIа хало хул тха боахамашта трактористий, комбайнерий квалифицированни кадраш ца тоъарах. Из бахьан долаш шин сменах болх берrболаш гIулакх вIаштIехьдаккха йиш хилац тха, хIаьта ший ханнахьа ялат чуэцар, зяба лаьтта ахар, кхыдола балхаш дар цунца дувзаденна да. Из лоархIаме кхоачамбоацар теркал а даь оаха лаьрхIадар хIара боахаме механизатораш кийчбара биъ бетта курсаш вIашагIйохка. ПхелагIа декабрь тIакхоачаш цу курсашка деша дIаволавеннав 121 дешархо, дешар дIадолалуш цига хилийта лийрхIар 80 саг мара воацача.

Эггара дукхагIа механизатораш кийчберга «Автуринский», «Джалка» яхача совхозашка — 76 специалист. ХIанз боахамий специалистий керттера декхар да, курсашка деша баьхкарех цхьаккха тIера ца воалийташ курсаш чаккхъяхийта, хIаьта цул тIехьагIа уж хIара боахаме балха дIахьожабар а. ТIаккха мара вIаштIехьдаккха йиш хургьяц боахамашка шин сменах болх бергбола хьалаш.

Я. ЗАКАЕВ,
Шаьла района юртбоахама производственни управлене керттера инженер.

ТАШКЕНТ. Дукха ха йоаццаш ахаш дохадаь кагий цIенош даьгIача моттиге хIанз урагIдахад дизза вIаштIардаь хозача куцера цIенош. Из Украина гIишлошъераша Ташкенте бахача наха денна совгIат да.

СУРТА ТIА: «Украина» яхача микрорайона юкъара куц.

Б. Мазура сурт.

ТАСС фотохроника.

СЕНАХ ЯЗДУ «ЛОКОМОТИВО»?

Шовзткъа шу совгIа ха я Грознерча локомотивни депо «Локомотив» яха пенгазет арадувла. Цу хана боккха болх баьб пенгазета редколлеге. Пхийтта эзар тайп-тайпара статьяши заметкаши араьннай газета тIа. Боккхача лоархIаме ба локомотиваштa ремонт яраи уж ханал хьалха эксплуатаце дIаяларaи коллектив оарцагIйоахаш цо баь болх.

Политически кхетам лакха болаш, газета болх бовзаш а из белаш а ба редколлеге юкъебоагIараш. ХIаьта царна керте латта редактор нов. Анохов цар болх дика вIаштIехьбаккха хов, говза газетчик ва. Укх тIеххьарча массехк шера хувца ца луш болх бу цо.

Къаьстта дика болх баьб из керте латтача редакционни коллеге юбилейни шера. Укх шера Октябрьски районе хиннача пенгазетий хьажаре хьалхара моттиг яьккхай «Локомотив» яхача пенгазето. Газета болхлоша шоай керттера теркам тIабохийт коммунистий авангардни лоархIам лакхбара, коммунистически къахьегама тIеххьара социалистически яхь йоаржаяра, пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра коллектив оарцагIъяккхара, паччахьалкхен средствaex кхоам беш пайда эцара, иштта дуккха кхыдолча производстве лоархIамерча дешашта.

Пенгазета балха дика дакъа лоац болхлой корреспонденташа: инженераша, слесараша, техникаша, гIулакхерча наха. Верригa 50 саг ва пенгазете яздеш. Пенгазета дикагIа бола рабкораш ба нов. Дзандаров, Сергеенко, инженераш Пачина, Слетнова, Зубов; мастераш Аванесов, Сердюк; бригадир Стриж, иштта дуккха кхыбараш. Хан-ханнахьа, кIира цкъа арадувл пенгазет.

Белгалдаккха доагIа, КПСС XXIII съезда къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара коллектив оарцагIйоахача пенгазето дика депо партийни, профсоюзни организацента гIо деш хилар.

Пенгазето каст-каста консультацеш тел тайп-тайпарча къахьегама темаех лаьца, производстве хьалхалаттача наьха балха опыт дIайовлийт, керда технологии техникеи балха юкъейоалаярах, рационализаторий творчески инициативах дувц. Хьалхалаттача машинистех - тяжеловесникаех, машинистех, цар гIончаех язду. Депо санна йолча предприятей къахьегамхой патриотически кхайкаралаш хьаллоац.

Иштта №№ 256, 262 йолча пенгазеташ тIа кепатеха яр «Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна яьржача яхьа юкъегIо», «Кердача кmasаlонашка» яха заметкаш. Заметкай автораша язду ленинградцийи москвичайи болам хьал а лоацаш депо болхлошеи гIулакхерча нахеи къахьегама вахте а этта юбилейни шера тIайийцача декхарех, уж кхоачашдара гIулакх малагIча хьала тIа да. Иштта кепатеха я депо болхлоша тIайийца декхараш кхоачашдара хетаяь материалаш а.

Машинисташа нов. Сарцевеи Пыжовеи итт-итт тонн доагор кходаьд, мухь дIа-хьай кхахьара план тIеххоачашъяьй, тепловозашта дика гIулакх лоаттадаьд. Иштта хIара номер тIа хиннай социалистически декхараши уж кхоачашдарах дувца материалаши.

Депо боахама гIулакхех лаьца дийца Iац пенгазет. Коммунистийи комсомольцийи политически дешарах, агитационнии культурно - массови балхах лаьца каст-каста материалаш хул цу тIа.

Депо болхлой дикача гIулакхех, цар толамех дувцарал совгIа пенгазета редколлеге боккха къовсам лоаттабу кхоачамбоацаращца, критика ю брак ерашта, къахьегама дисциплина телхаераштa, материалаш кхом ца беш йоаераштa. Кепатеха критически заметкаш ювц депо партбюро, профсоюзни организаце, депо администраце ледарло ерашта боагIа бехк бу. Каст-каста «Оаха ядаьчун лерах» яха рубрика хул пенгазете. Цу рубрика кIал депо администрацеи партийни организацеи кхоачамбоацараш дIадахара белгалъяь мероприятеш ювца редакционни заметкаш хул.

Боккха теркам тIабохийт пенгазета редколлеге шоай газет хоздара, тоадара, ханнахьа арахецара. Кепаетта материалаш лоацеи, чулоацам болаши хул, хIаьта уж газета тIа, нийса дIайхьай увттаю. Цу гIулакхо пенгазета лоархIам, сий лакхлу. ХIара араьнна номер дIа ца а кхоссаш альбома юкъе тийге Iоюлл. Иштта арахийца пенгазеташ юкъе дола массехк альбом ла укхаза.

Лоаца, тема белгалъеш я статьяши, корреспонденцеши, заметкай заголовкаши. «Iаьржа Iатташ» яхаш яр 15 апрела № 95 йолча номер тIа араьнна критически заметка. Цу тIа бюрократизми, эгоизми йолча депо цхьаболча кулгалхошта критика ю. Заметка тIа иштта вувц болхлошца гIожа вола счетовод нов. Тарантюк.

Газето дика пайда эц художественни средствaex. ХIара номер тIа карикатураш, сурташ, депо вахарах лаьца фоторепортажаш хул, хIаьта цIей дезду деноши хьатIакхоачаш дружественни шаржаш, стихаш хул. Кхоачамбоацараштa критика еш баснеш, частушкаш хул.

Укх деношка а кердача шера хетаяь пенгазета аргIанара номер арахеца нийсъеш я редколлеги. Депо болхлошта карагIаьннараш, хьалхле лелаераш, кердача шера коллектива хьалхашка латта декхараш белгалдеш хургья из.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски райкома инструктор.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 30 декабрь 1967 шу.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДРВ МИД-а ВИКАЛА ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ, 28 декабрь. (ТАСС). ДРВ кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства викало самардийнахьа заявлени яьй, цу тIа цо хоадамболлаш бехк биллаб рождества цIей хиларца дувзаденна ханна машар хулийтилга дIакхайкадаьча хана американски авиаци Вьетнама Демократически Республика территорена довнаш де тIаахарах.

ВИА агентства дIакхайкаяьча заявлене тIа йоах 25 декабре американски самолеташ довнаш де ДРВ фегарча доазонашка чухьийлха хилари Нгеан, Хатинь, Тханьхоа яхача провинцешнарча дукхача нах бахача пункташка а, хIаьта иштта демилитаризованни зона районе а бомбаш йийтта хилари.

США даьча цу тийшача балха гIулакхаша, белгалдоах заявлене тIа, хьагучадаьккхад американски доал деча гIозараша рождества цIей хиларца дувзаденна ханна машар баьча юкъагIа бомбаш еттилга соцадара хьанъехьа тийнна тешамаш оапаш хилар, хIаьта американски империализм Вьетнамерча тIема дIахо а эскалаци лоаттае дага йолга цIаьккха хьа а хьенхад.

КЕННЕДИ ВЕРАХ ЙОЛА КЕРДА ДАННЕШ

НЬЮ-ЙОРК, 28 декабрь. (ТАСС). Окружной прокурора Джим Гаррисона самардийнахьа Кердача Орлеане (Луизиана штат) пресс-конференце дIакхайкадаьд Кеннеди ве кийчлулга Далласе топий таташ дувлалехьа пхи ди хьалхагIа агентурас тохкамаш дара Федеральни бюрога (ФБР) а цуи директорга Эргар Гуверга шийга а дIахайта хинна хилар.

Президент Кеннеди вера хьалаш дIахо а тохкаш волча Гаррисона, ЮПИ агентства хьахойташ махиллара, белгалдаьккхад президент вер эггара аьттехьарча элементий кулгаша даь гIулакх долга.

АП новоорлеански корреспондента беча хоамага диллача, Гаррисона дIакхайкадаьд, шийга долаш долча тешалаша бакъдеш махиллара, заговорщикий тIехьара кхетаче 1963 шера 17 ноябре хиннилга. Цу дийннахье а ФБР службас яхьийтай 22 ноябре Далласе Кеннеди ве гIортаргхилар дувца ведомствана чура телеграмма. Из телеграмма Гуверга кхаьчай, цхьабакъда, хIаьта а эшаш дола лоравара гIулакхаш даь а хиннадац. Далласе Джон Кеннеди пхо ца лата тIехе хьайийллача автомашинаца водаш а хиннав.

Тохкамаш дара Федеральни бюрос дашха тигадац Гаррисона даь из къамаьл.

30 ДЕКАБРЕ—РУМЫНЕ ХАЛКЪА ЦIЕЙ

КЪАЬНАРЧА ЛАЬТТАН ТIАРА КЕРДАДАРАШ

Сийрда ди а хиния Румыне историна юкъебахаб 1947 шера ткъаь иттлагIа декабрь. Дукхача бIаьшеранашка эггара хьалха цу дийнахьа къаьнарча мехка тIа урагIьяхай Румынски Халкъа Республика хьахилар белгалдоаккхаш йола кхаь бесара паччахьалкхен байракх. ДIаяьккхар болхдоштеи ахархоштеи къиза Iазап тIалоаттадаь монархи. Iадала керте эттар халкъ — мехка деррига материальни духовни рузкъаш боконца хьакхалларо цар дай.

Румынски Халкъа Республика (хIанз Румынски Социалистически Республика) хьакхайкар къахьегамхой кхеле овлагIара денз эггалонаш яра маIан долаш дар. ДIадахача ткъаь шера Румынски коммунистически парте кулгалца кIоагга революционни хувцамаш даьд цар городе а юрта а, башхадика толамаш даьхад экономика, паччахьалкхе, культура дегIакхувлача дерригача доакъошка.

ТIА - ТIА СИХЛУШ

ДIадахача ткъаь шера Румыне экономика дегIанха хилара къаьгга белгало я сиххача темпашца мехка индустриализаци яр. ХIанз 1938 шерарчул 13-зза дукхагIа промышленни продукци йоаккх республике. Румынски компарте ЦК Генеральни секретара Н. Чаушеску РКП декабрьски Къаман конференце хоам бир, 1967 шера алхха дукхагIа яьккха продукци, хьалхагIе а оттаяьча даннеех, 1965 шерапа нийсича 1938 шера яьккхача Румыне ерригача промышленни продукцел шоззей ахаззей дукхагIа хиларех.

Алхха 1966—1967 шерашка болх бе йолаялийтай паччахьалкхен капиталовложеней чотах хьалъяь 400 совгIа производственни мошносташи объекташ.

Румынски доттагIаша белгалдоакх, цар толамаш дахара кертеоча хьалех цаI сенах латт аьлча, из шоаш гIирсаш пхьаь а ца деш кхыча социалистически паччахьалкхенаша вошал тIехь деча новкъостала хьалделгах латташ хилар. Масала, Советски Союзо Галацки комбинате йиткъита болата лист хьаяра мел эша оборудовани кийчъю. Галанцерча 20 гаргга волча прокатчика шоай квалификаци лакхъяьй СССР-е — «Азовстале». массехк инжепера специальность Iомаяьй Москве. Германски Демократически Республико Галаце кхухьийт тайп-тайпара аппаратурей механизмаша.

Индустре дог — машиностроени. ЧIоагIача технически ларда тIа дегIаух из. Машиностроительни промышленносто укх шера арахеца продукци 26-зза дукхагIа я 1938 шера боарамал.

Дунеи статистико тешал ду, укх тIеххьарча шерашка Румыне промышленни производство Францерчул, Италерчул, Малхбузен Германерчул цкъал ахаззей-шозза дукхагIа дегIаухаш хилара.

МЕХКДАЬТТА ТОАТОЛ ДОАГIА

Лакхача темпашца дегIаух химически мехкдаьтта химически промышленность. ХIанз 1938 шерарчул 43-зза дукхагIа продукци лу химически предприятей коллективаша.

Къаьнара, боярски Румыни деррига хьалдаьккхача мехкдаьттах дукха совгIа-эпашагIа доапаш 80 процент доазол дехьа дIакхахьийтанза ца йоалаш яр, хIана аьлча мехкдаьтта чакхдоаха шийн заводаш яцар цун. Доазол дехьа дIакхухьийтача мехкдаьтта хIара тоннах бархIазза кIезигагIа мех эцар цо доазол дехьара ийцача мехкдаьтта продуктай тоннах луш хиппачул.

Тахан кхы тайпа да сурт: социалистически Румыне хьаяьй мехкдаьтта химе Дай-мехка база, цо доазол дехьара хIанз ше ейдергда мехкдаьтта, хIаьта доазол дехьа дIакхухьийтаргья мехкдаьтта сийрда продукташ. Цунах йоккха экономически гIойле яргья.

Доккхий хувцамаш хиннад мехкдаьттацеи газацеи йIаьхий йолча ерригача районашка. Республика химически мехкдаьтта химически промышленносто хIанз хьаду продукце 6.000 гаргга тайпа.

АЛА ГIОЗ

Дунай, Бистрица, Арджешь, Лотру... ХIара, цу хишта йисте мел хиппача сага ца ходала йиш яц цар кердача феша садоахаш хилар, дIамел хьежача цига гIирсаш хьалдеш хилар.

Дунай тIа, Аьшка коанаIарий районе, Румыне Югославеца цхьана шиниа а мехка хьалъю йоккхий гидроэнергетически чавигационни системаш. Дуная шинпа а оагIорахьа хьалъеш я ши ГЭС. Царех хIаране чу 170 эзар киловатт низ бола ялх-ялх турбина оттаергья. Гидроэлектроцентралаша хIара шера йоахаргья итт миллиард киловатт-сахьат совгIа электроэнерги. ВIаши нийсдара дагадохийтаргда вай, 1948 шера Румыне ерригача электростанцей низ 730 эзар киловатт я хIаьта ерригa йоаккхаш йола энерги 2.115 миллион киловатт-сахьатал дукхагIа йовцаш а хинна хилар.

ЗНАНЕШ — ХАЛКЪА

Культура даькъе республикана карагIдаьнна эггара керттердар— йсазув-дешар ца ховлга дIадаькхар. Укх шера гурахьа школашка занятеш дIайолайнр 3.300 эзар дешархочо. 136 эзар совгIа студент Iохайра вузашкарча парташта хьалхашка. Цхьан Бухаресте дешаш ва 60 эзар студент — контамукъа яккхале ерригача Румыне хиннарел шозза дукхагIа.

Болхлойи ахархойи вахара чIоагIа юкъедаьхкад газеташ, журналаш, радио, телевидени. Алхха цхьан 1966 шера арахийцар 9.130 цIи йола книжкаш, цар тираж 80 миллион совгIа экземпляр яр.

Тоаденнад театр, киноискусство, живопись, литература, художественни самодеятельность.

Советски наха дагахьа дика хет вежарашха долча румынски халкъа дика хIамаш карагIдувлаш. Цар дег тIара даькъала дуви из доккхача цIейца — Республика Денна, социализм хьалъечен деррига дунен тIа машар оттабьр духьа лоаттабеча къовсамея по керда толамаш дахар лов царна.

А. МАТВЕЕВ.
(АПН).

ИШТТА САЛОIАРГДА ДЕШАРХОША

Махарра керда шу хьатIакхоачаш эггара хьалха цIей дездераш дешархой ба. Иштта селхан республикански пионерий Двореце вай республика эзар совгIа дешархо хилар. Массане безам тIаозаш я елка латташ йола зал. ХIа аьнна зале хьо чуваьлча хеталу космосе-м вац-хьогI со аьнна. Из иштта да а да, хIана аьлча ЦIей тематика хетаяьй космос эшаяьраштa. Ткъаьннел совгIа кружок я Двореце.

ЦIейна кийчо еш дика гIулакхаш карагIдаьннад кружковцашта. Царех хьинарегIа къахьийгараш ба нов. Оганов Рафаила кулгалдеш йола радиотехническийи, нов. Томина Раиса Павловнас кулгалду массовикийи кружокаш. Духхьал радиотехнически кружока членаша йоаггIача тайпара радиофикаци льй зала, хIаьта массовикаш бац цхьан минута соцаш. Цхьа ловзар чакхдаьлча дукха ха ца йоаеш берий са мукъадаргдола кердадар доладу цар.

ХIанз дIайолаенний дешархой Iап салоIаш йола каникулаш. Сатийна хургьяц Двореце каникулий деношка. ХIара дийнахьа юххьанцарча классай дешархошта лаьрхIа дийнахьа кхозза керда шу дездеш мероприятеш чакхйоахаргья укхаза. Бераштa гургья пионерий Двореца директора А. И. Варубруса язъяь «Космически фаьлге вахар» яха спектакль, самодеятельни техникий театра коллективо кийчдаьд тайп-тайпара фаьлгаш. Лакхехьарча классай дешархошта лаьрхIа хургья Кердача шерара сайренаш-балаш. Укхаза локхаш хургья эстрадни оркестр, концерте дакъа лоацараша увттадергда вайнаьха, эрсий, лоаллахарча вежарий республикай халкъа халхараш, декаргда иллеш. Шоай Двореце цIей дездарал совгIа дукха тайп-тайпара культпоходаш ергья дешархоша музейшка, театрашка, кинофильмашка хьежаргба коллективно.

ДикагIйолча кружокашкара виъ саг вахав Москве цIей дездe. Цигара цIабаьхкача цар дувцаргда шоашта дайнар, хиннар.

— Соахкарчул дукха хозагIа я тха елка укх шера. Кердаьннай концертни программа а. Оаха тхоай берига низ тIабахийтаб бераша цIей хоаггIача бесса дездергдолаш. Дукха дагалаттаргья бераштa космос караерзалра темана хетаяь йола тха елка, — яхаш дувц массови отдела заведующе нов. Н. И. Еськовас. Хьагучох из иштта да а да.

Р. АУШЕВ.

СИБАРЕГIАРЧА ИНСТИТУТА ЮБИЛЕЙ

Пхи эзар совгIа лор арахийцав дукха ха йоаццаш 25 шу дизара юбилей езъяьча Красноярски медицински институто. Из йиллай 1942-ча тIема шера. Ленинградски Воронежский медицински институташ тIемах кIалхаръяха аьнна СибаргIа йоагIача хана. Цу хана цаI мара ца хиннача факультета хьалхарча курсе дIачуийпавар бIаь саг. ХIанз кхаь факультете: дарбан, педиатрически, лораштa специализаци яреи цар товзал такхьярей — хIара шера дIачуэц эзар совгIа саг.

Массаза а ГаьнарчаСибарегIа дахача къамий — эвенкий, долганий, нганасакий, якутий халкъашта лаьрхIа кийчон отделени институте болх беш йола иттлагIа шу да.

Жан КАЦЕР,
АПН корреспондент.

ТIайийца социалистически дехкараш тIехьхоачашдаьд швейни производственни объединено № 4 йолча цеха коллективо. Шанал совгIа арахийцай 17 эзар сома маьха продукци, вешта аьлча 29 эзар маIача наьхен берийн коч.

Цехе хьалхарчарца шера задани кхаочашьяьй Кунгуровам Исаеваи керте латтача №№ 4, 3-йолча участкий хIамаш тегараша. Укх сурта тIа шоана гу № 3 йолча участка хIамаш тегараш Гукасова Людмилаи Венченко Валентина Григорьевнаи. Шийн балха гевзал хоза а хеташ дIайовзийт Валентина Григорьевнас кьоначa болхлочунга.

И. Плиева сурт.

Генетика—тIехьенгара тIехьенга дувлача лазара духьала

Эзар совгIа долча сага хула лазараш кIезига дийнна а дукха дийнна а даьгареи наьнагареи тIехьенга дувлаш да. Царех да таханарча дийнахьа эггара дукхагIа даьржа хала лазараш — гипертония, шизофрения, маникально-дипрессивни психоз, атеросклероз, холестерина хувцам талхара цхьайола формаш, диабет, дукха а кхыдараш.

Даьгареи наьнагареи тIехьенга дувлача лазарех доаллар фуд Iомаду медицински генетика хьахинна башха дукха ха яц, цхьабакъда, тахханехьа а лазара малагIа диагноз оттае, хIаьта цкъаза дукха а лазараш хургдийдеций ха йиш я цунга. Лорашта кIезига а доацаш нийслу, масала, айп доалла—ха чураийкха бер даь моттигаш. ХIанз генетически тохкамо торо хулийт леш дола бер айпе хургда-лац ха. Цу тайпара моттигаш нийсьелча специалиста - генетика хьехамех бер дайт, из деча хирургаортопеда юкъарчал доацаш дакъа а доацаш. Даьча бера чураийкха ха меттаоттадара операци ю.

ХIанз дика довзаш да эзараш бола нах бовчара бахара юкъе генетика лаьцача даькъа геттара боккхача доархIамера цхьакха масал. Антибиотикаши сульфаниламидаши дерригача дунен тIа цIерра яьржай. Цхьабакъда, дукха а моттигаш нийсьеннай царна дарба де болараx дааргдийдеций хьалхxе а ха йиш йоацаш дола доккхий зуламаш дийнна. ТIехьенгара тIехьенга дувла айп доаллаш хилар бахьан ферментех цаI йоацаш болча наха алхха цкъа сульфамида е примакина цхьа маха тоха мара бийзабац цу тайпара вола пациент вийнна дIавакха. Цу тамашерча хIаман генетически бахьаний дух тIа баьлча мара вIаштIехьдаьннадац цу тайпара бовш бола нах ца бойта.

Медицински генетика Iомаду деррига дунен тIа алсамъювлаш латтача Iалама радиоактивноста хьало е сов дукха излучателаш лелаяро хилийта тIехьенгара тIехьенга дувла керда лазараш мел каст-каста хьахул. Советски Союзе къаьстта а дукха ду цу даькъера тохкамаш. ХIаьта вIашагIкхийттача Къамий Организаце (ООН) Генеральни Ассамблеяс академик Николай Дубинин керте а волаш болча советски Iилмахой доклад ядерни герза тохкамаш делга шердарах лорадала дезаш хила хьахьоккхаш дола керттера документ а лаьрхIа тIаэцар ца ховш хинна хIама а дац.

Iалльмате чIоагIа дегIаденад сага биологена тохкамаш дара цхьакха дакъа а — цитогенетика. Саго дегIаца я хьала шоай боарамаш а долаш йола хромосомаш — тIехьенгара тIехьенга ювла структураш. Дуккха а моттигаш нийсъеннай сага хула лазараш хромосомий дукхал е вIаштIехьле лертаръяларца дувзаденна хинна. Хромосомашта тохкам бара къоастаьча методаша торо хулийт даькха цIий тахкарца массехк минут ялалехьа сага хромосомий боарам лертIарбаьннабий-беший къоастаде.

Юххера а медицински генетика торо хулийт дунен тайп-тайпарча мигIашка пхьаца ха массаза яла гучалелхаш долча тамашерча дуккхача лазарий дух тIа дувла. Иштта, Кердача Гвинея гIайренаш тIа бахача наьха форе яхача цхьан тайпана юкъе даьржалар куру яха лазар. По неврологически лертIа арадувлаваш хулийтар. Цу лазарах цамогаш хулга шеко йоацаш тIехьенгара тIехьенгара дувлаш хилар белгалдаьлар. Цхьабакъда, цунна цхьана куру яха лазар долча нахах фильтрующи агент йоаккхилга вIаштIехьдалар. ТIехьенгара тIехьенга дувла лазар вирусаца малагIча тайпара бувзам болаш да доашха ца луш дукха ха яьккхар.

Из къайле харга догдоахилга хилпанзар микробашта юкъе цу тайпара хIама хулга гучадаьлча мара. Цкъаза бактереех доахка тIехьенгара тIехьенга дувла хIамаш царна вирусаша Iоткъам барах хувцалуш хиннадар. Вирусаш бактерешка чуювл, цар тIехьенгара тIехьенга ювла структура бактерей тIехьенгара тIехьенга ювлача структураца вIашагIкхет, хIаьта цул тIехьагIа бактере ше ебаш цунца цхьан хаппа ебаю вирусо тIехьенгара тIехьенга ювла структура а. Цу хIамах виригени аьнна цIи тиллай. Куру яхача лазарах цамогаш хилча а санна, вируски тIехьенгара тIехьенга ювла структура бактериальничоах дIа а къасте, цо лерттIа йола кхийна вирус хьахулийт, хIаьта из атта къоастае йиш а я.

Дукха ха йоаццаш советски тохкамхошта сагагара корадаьд вирусаца дувзаденна дола тIехьенгара тIехьенга дувла цхьаькха лазар а. ДIа-са даьржа склероз долча цхьаболча наьха лазар тIехьенгара тIехьенга дувлаш хиннад. Вирусологически тохкамо торо хилийтар царех вирус хьакъостае, хIаьта кхыметтел цунна вакцина хьаелга вIаштIехьа а даьлар. Цу вакцина новкъосталца хIанз цу лазара дарба ду.

ТIеххьара масал къаьстта а башха белгала да. Юххьанца вIаший эггара гаьнагIа хеталуш хинна тохкамаш цхьана вIашкадоаладаьд медицински генетика деккхараш кхоачашдеш. Из я кердача Iилма эггара хьокхамегIарча дикалех йола цаI. ХIанз сага долча диканна гIулакх де оттадаьд деррига хIанзарча ханарча биологически а медицински а генетикана карагIдийннарш. ХIаьта из — кердача Iилма ка маьхалъюврсхилара тешам а ба.

Валерий СОЙФЕР,
биологически Iилмай кандидат.
(АПН).

ГУРЖЕГIАРЧА ДЕРРИГАЧА МАШИННАЬКЪАШТА ЭЛЕКТРИФИКАЦИ ЯЬЙ

Боржоми — Ваде яхача линерча юххейисача участкана электрификаци яьй Закавказски магистрала машиннаькъахоша цунца. Грузински ССР территоре тIа мел долча машиннаькъашта электрификаци яь а йоаккхаш.

Закавказски машиннаькъаш башха дIаьха а дац, цхьабакъда, ира угрIенаши йIаьха мухалеши, йIаьха тоннеллеш а лоаманцара кхыйола хала моттигаш а йолаш йолча Iалаьмате дукхача перевалашкарча тайп-тайпарча чоалханерча гIирсий дукхалга диллача— царга кхоачаргйолаш линеш яц Советски Союзе.

Дина МИРОНОВА.
(АПН).

IАН КАНИКУЛАШ

Сакъердаме а дика а дIахьоргья Октябрьски районa школай дешархоша Iан каникулаш. Цар салоIам дикагIа вIаштIехьбаккхара парте Октябрьски райкомо кхетама балха болча школай директорий заместителий совещани йир. Цу совещане дакъа лоацаш хилар культура Двореций, культура Шеной, пионерий Шен директораш а ВЛКСМ-а Октябрьски райкома болхлой а.

Цар дийцар Iан каникулаш йолча хана вай городерча драматически театрашка, кинотеатрашка, музейшка а городской елке а дешархоша еогIолча культпоходех. Цул совгIа школашка хургья тайп-тайпара спортивни яхьаш, масала, волейбольни, баскетбольни, шахматни, иштта кхыяраш.

ХIара школа дешархоша тайп-тайпара дIахьоргья шоай салоIа ха. Иштта № 5 йолча школа лакхарча классашкара 40 саг гIоргва Москве, Ленинграде.

Культура цIенош, клубаш дика кийчъеннай шоайнга боагIаргбола хьылий махулла дикагIа тIаэца. Цига царна гойтаргда тайп-тайпара кинофильмаш, концерташ елка гонахьа сакъердаргда сайрийна карнавалашка баьхкараша.

ДикагIа сурт диллара, халхар дара, илли алара конкурсаш чакхйоахаргья.

Н. СТЕПАНОВ.

ЦIЕЙНА КИЙЧО Ю

Сатийна яц укх тIеххьарча хана Грозненски № 7 йолча профессионально - технически училище. Керда шу дездара кийчо еш ба училища дешархой. Дуккхача хана денз цIи хеза я училище болх беш йола художественни самодеятельность. Укх шера дешархоша дика салоIаргдола гIулакхаш вIаштIехьдаха лаьрхIад самодеятельносте дакъа лоацараша. Керда спектаклаш, халхараш увттадергда цар шоай новкъосташтеи хьаьшаштеи хьалхашка, декаргда са мукъадоаккха вайнаьхеи кхыча къамийи иллеш, ашараш. Училище дешаш волча 560 сагах, 150 саг самодеятельносте дакъа лоацаш ва. Цул совгIа белгалдаккха деза хIара дешара - производственни группа ши-ший художественни самодеятельность хилар. 80 процент дешархой ба цига дакъа лоацаш.

Дукха комсомольцаш ба училище. Уж ба массадолча хIаманна хьалхалатташ. Цар хIапале елка дIаоттаьй. ЦаI санна массава я дешархо новкъостал деш ва шоай активисташта.

ХIаьта дешархошта цIейна кийчо еш эшаш дола новкъостал деш ба производственни дешара дикагIбола мастераш Т. Т. Серафимова, С. С. Погосян, В. М. Болнгугенко, кхыбараш а.

А. АУШЕВ,
Грозненски № 7 йолча ПТУ дешархо.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней йоачан а йоацаш, хувцалуш морхаш хургья, дохк хургда, лаьгIо мух хьекхаргба, температура республике гIолла 0 градусагара 5 градусага кхоачаш йовхал, хIаьта Грозне — 10 градус гаргга хургья.

31-ча декабреи 1-ча январеи юкъ юкъе тIера а ювлаш, морхаш хургья, лоадама йовчан хургья. цхьайолча моттигашка дохк хургда, лаьгIо мух хьекхаргба, температура бийсанна 0 —5 градус шелали дийнахьа 4—9 градус йовхали хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктехкама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта болхамеи письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-38; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революе проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05410. Заказ № 6121.

ТIЕХЬЛАНСОЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

САГОТА Я ШАЛАЖЕ

Урус-Мартана районa Шалажи яхача юрта вахаш пхи эзар гаргга саг ва. Укхазарча больнице, школашка, кхыча моттигашка а къахьегаш дукха кагирхой ба. Балхара ди йистедаьлча салаIа а безам хул цар. Из де йиш йолаш дар хьалхагIа. Юртарча клубе худар тематически а салоIама а сайренаш. Безам болчоа деша художественни литература, керда журналаш, газеташ дар, ловза шахматаш, биллиард, домино, кхыдар лар. Моттигерча самодеятельни артисташа сакъердаме концерташ увттадора...

ХIанз деррига а хувцаденнад. Мадарра аьлча клуб чухинна помещени чIоагIа тишъеннеи эIамигеи яр. Цудухьа керда клуб хьалъе лаьрхIар. Цу гIулакха оарцагIъяьлар юртсовет, района кулгалхой. Цу юрта 350 моттига лаьрхIа культура цIа хьалделга шийна тIаийцар «Гехинский» яхача совхозо. Царна новкъостал де лаьрхIар юртарча общественносто а. ЛархIа-м лаьрхIар культура цIа хьалде, цхьабакъда, сиха дийн-м делар денна дош. Юртсовета а общественносто а шоашта могар дир, культура Шеп ларл елар. Цигара кхы дIахо даланзар балхаш.

Дуккхазза дийцад из доп районе. Юрта бахача наха леткъам республика культура министерстве письмош а кхахьийтад. Новкъостал-м тийша а хиннадацар цох, кхыметтел хьалха хинна тиша клуб а дIакъайлар. Цу хана денз ворхI бутт дIабаьннаб. Мича баха салаIа деза хIанз кагирхоша, Кхы вIалла деце а кинофильмага хьажа Рошничу (10 километр гаьна) а Гехи (18 километр) ух уж.

— Районе эггара дикагIйолчарех яр тха клубе вIашагIъелла хинна художественни самодеятельноста коллектив, — яхаш хьала а хеташ дувц клуба заведующе нов. Исмаилова. ХIаьта нагахьа санна тхоашта бокъо лоре тишача клуба оахош ремонт ергьяр оаха. ТIаккха цу чу болх бе а мегаргдар. Шенаяр хьал ца йойя а тиша клуб мукъа болх бе йоладургьяр.

Я. ЦУЕВ.

Мишта Iехабир гIишлошъераша...

МОЦАГIА ше хьалъяьча пишках гIерта ваьллав, йоах цхьа печник, аз баьча балхах цIендас сай киса ахча Iочудоллалца дIахецаргьяц аз, яхаш.

Iовлала хиннавац. Со аравоалача хана харцанза яр из, ала йиш йолаш даьд цо из.

Наьсарерча № 432 йолча дIа-хьа лелача механизированни колонна гIишлошъераша шоашта из хало а ца еш дIадерзадаьд из гIулакх. Акта тIа кулгаш яздаллца шоаш Наьсар-Керте хьалъяьча школах гIерта баьккабац уж печник санна.

Шоаш яхкаьча турбаш чу гIолла школе хьачудоагIа хий, леш латтача сага пхьнаш чура цIий санна, лелага гучадаьлча цар кортош Iотудахийтанзар.

Машинаца хьа а кхухьаш кочегарканa юххе боалла боккха кIоаг хих хьал а биза, цу юххе низ бода насос дIаоттайир комиссе йоагIа аьнна шоашта хоззаше а.

Дукха ха ялалехьа ена хьаэттар комиссе. Деррига а хила деззача тайпара дар. Ингале яраш санна йоккха сийрда классаш, коридораш. Кран хьайийллача дIайхача а шийлача а хи кIеж Iочутохар раковинаш чу. Комиссе гIадъяхаяр.

Атака е болабелар гIишлошъераш.

— Пишк дика йоагий? — хоаттар цар юкъ-юкъе.

— Йоаг, — оалар комиссе.

— Яьй кхехкий?

— Кхехк.

— Хий дика хьадоагIий?

— ДоагIа.

Массане а акта тIа кулгаш яздир. Пероца Iояздаьр догарца дIалаккха хала да. ГIишлошъераш Iодика а йийца бахар.

Цул тIехьагIа болх бе йолаелар школа.

— Хи тIадам Iо мича боагIа кранашта чура аьнна директора кабинете чулийлхар уборщицаш. Царна тIехьа хьачуваьлар кочегар а.

— Классашкара хин батареяш йIоахъе венавар со, хий доаца мара.

— Школа хьаэпаш долаш ма дарий из?, — пецваьлар директор.

— Цу хана гIишлошъераша насосаца хьачуийзад яьш чу хий, цкъа хих кIоаг хьал а биза, — аьлар кочегара. ТIаккха шоай насос а ийца уж дIабахаб.

ТIехь-тIехьа гучадувла долаелар кхыдола гIалаташ а. Цхьаццайолча помещенешкара пенаш ийгIар, штукатурка Iочуолъелар.

Из-м кхы дукха хьехархошта дага а даллацар. Дагадаьлар дар доаца хий, классашкара шелал. Каьхаташ дIа-хьа аха доладелар (царех дукха пайда ца боалилга ховш ма дий).

— Хий хьателача станцера бараш цецбувлар: тха фу бехк ба из шун турбаша дIа ца оэаш хилча, — яхаш.

Юххера а юртара нах цецбаьлар цхьаццайолча моттигашка лаьттагIара хи Iамаш хьалгIадувла - даьлча, чуяха йоалий-хьогI юрт яхаш?!

— ТIаккха школа дирекце дехар а даь из гIулакх ховш бола нах баьхкар уж фу Iамаш да хьажа. Цхьаццайолча моттигера турбаш чуяда сангараш хьаьстар.

ГIишлошъераша Iочуяьхкаь турбаш вIаший багар а лийлха яда. Цу тIа во дIакъовлар бахьан долаш етта автомашина, трактор тIехйоалача хана «къакъ» аьле лелх уж.

Нагахьа санна «пеэмкара» гIишлошъераш говза, фийла хиннабецаре дукха хьацар даккха дезар цар комиссе акта тIа кулгаш яздалехь. Иштта бе беза шоаш бойя тийша болх.

М. КАРАЕВ.

ШОАЙ ФУСАМ ЛЕХ... ТЕЛЕГРАММАША

— Iа фу лелзду Хадишт, сел Iуйрийна цхьалха арайиккха?

— Iуйрийна хIама даа сатеп са керда газет е журнал ца дийшача,— аьнна жоп делар цо. Цхьабакъда, каьхаташ, газеташ, журналаш чутувса ньшкилг хьайийллача юхь тIара бос хувцабелар Хадишта.

— Сабарделахь, зIамига саг, бIаргасаьнаш ца хилча дешалаш сона, фуд-теш укх телеграмма тIа яхар, йиша яр тха цамогаш уллаш, во кхаъ бахьаш енай теш, ер — эгаш ка а йолаш хьакховдайир Хадишта шийн бе йоалла телеграмма. — Мичара я из, хьажал, хьажал, — йоахар цо сихъенна. Бакура я ер, шуга яц. ПогосовгIарга я. — жоп делар зIамигача саго. — Айяхь ма кхераеннаяр со, массах уйла ессаяр са керта чу, аьнна доккха са даьккхар Хадишта.

ХIаьта иштта дукха уйлаш керта чу есса хила тарлу Погосова Ларисайна а. Ше яь ди даькъала дувиаш шийн наьнагареи наьн-наьнагареи ханнахьа телеграмма ца кхачарах. Цу шаккхе даьна баьнна бохам город Грознерча № 28 йолча бувзама отделене болхлоша лерттIа шоай дечар кхоачаш ца дарах хиннаб.

Телеграмма тIа яздаьча адреса тIа кепайоазонца дIаязъяь я цIен а квартира а номераш, цхьабакъда сона качзра дIаяьлча гIоне хьа бала-м ма бацар сога аьлча санна кепайоазонца язъяьча номер тIа гIолла къоаламца кхы номер дIа а язъяь шийна аттагIа йолча яьшкилга чу Iочутессай телеграмма.

Хьалхара хулаш хIама дий из? Дац. Цу квартире иштта номер тоа а яь дукха ха йоацаш кхаьчар Детичкинг Iарга йоагIа телеграмма а.

Тха почте гIолла дIаийдергдолаш журналаш яздаь саг «шайха» хила веза, — йоах отделене болхлоша. Ай из фу яхилга да аьнна хеталургда газет дешарашта. Тамашъе хIама дац из. Нагахьа Iайха яздаь «Журналист» яха журнал хьай ханнахьа деша безам бале хIара дийнахьа почте ваха веза хьа е из хьакхаьча ди ховргдолаш «шайхал» кхаьча хила веза хьо. Уж ши хIама де хьа ка ца йоале, ханнахьа журнал дешаргдац Iа. Бакъахба дацар-теш бувзама отделене болхлоша нах «шайхал» баха а ца гIерташ шоай ханнахьа извещени хьа а яйта журнал хьаэцийтача? Цу гIулакха де дезар да телеграммаш тийна леларгйоацаш, шоаш кхача езача дIакхачийтари подписчикаш «шайхал» баха ца гIертари. Сихха цу гIулакхага хьежача бакъахьа ба бувзама отделене болхлой.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.